

Agentúra MVK
Prieskum trhu, médií a verejnej mienky

**Názory obyvateľov Martina a Krupiny
na aktuálne problémy korupcie a klientelizmu
v podmienkach samosprávy
(kvalitatívny prieskum)**

Bratislava, september 2010

OBSAH

Informácie o prieskume	3
Hlavné zistenia prieskumu	4
Výsledky prieskumu – Martin	10
Blok I: postoje ku korupcii všeobecne	10
Subjektívne vnímaná miera závažnosti a spoločenskej nebezpečnosti korupcie...	10
Blok II: korupcia a jej formy v oblasti miestnej samosprávy.....	15
Všeobecné skúsenosti s miestnou samosprávou.....	15
Korupcia pri prideľovaní bytov a umiestňovaní do zariadení sociálnych služieb.....	
30	
Korupcia klientelizmus pri stavebnom konaní.....	
33	
Korupcia a klientelizmus pri verejnom obstarávaní.....	
37	
Výsledky prieskumu – Krupina.....	40
Blok I: postoje ku korupcii všeobecne.....	40
Subjektívne vnímaná miera závažnosti a spoločenskej nebezpečnosti korupcie...	40
Blok II: korupcia a jej formy v oblasti miestnej samosprávy	54
Všeobecné skúsenosti s miestnou samosprávou	54
Korupcia pri prideľovaní bytov a umiestňovaní do zariadení sociálnych služieb	
55	
Korupcia klientelizmus pri stavebnom konaní.....	
58	
Korupcia a klientelizmus pri verejnom obstarávaní.....	
60	

Informácie o prieskume

Prezentované údaje sú výsledkom kvalitatívneho sociologického prieskumu, ktorý uskutočnila Agentúra MVK v dňoch 26. a 27. augusta 2010 technikou skupinových besied (focus groups) na vzorke obyvateľov miest Martin a Krupina vo veku 25 až 54 rokov so stredoškolským a vyšším vzdelaním.

V každom meste sa skupinovej besedy zúčastnilo po 9 respondentov s pomerným zastúpením mužov a žien.

Priebeh besied bol zaznamenaný na videozáznam, ktorý bol pre potreby analýzy prepísaný do textovej podoby.

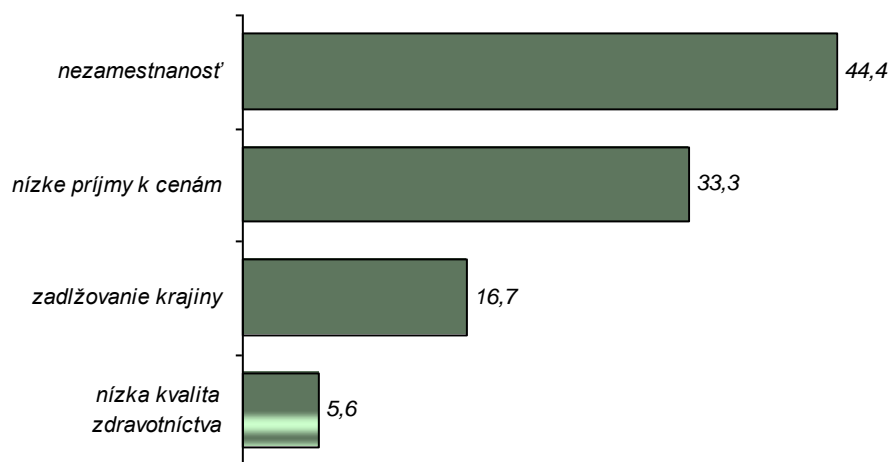
Hlavné zistenia prieskumu

Blok I: Postoje ku korupcii všeobecne

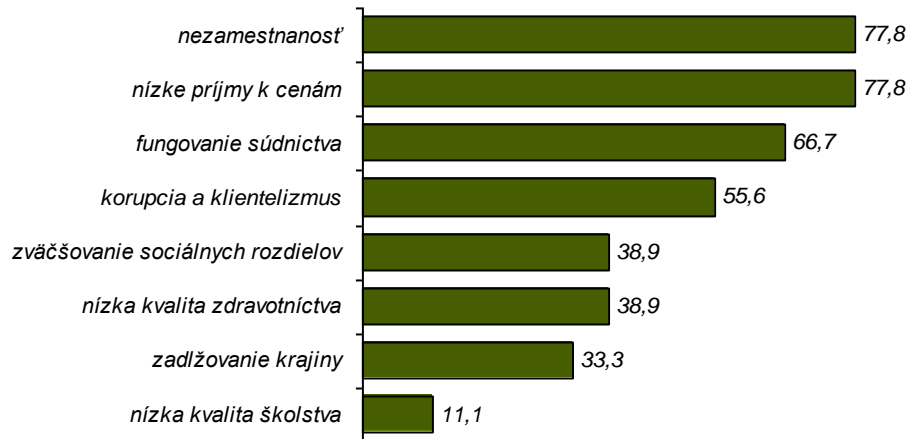
1. Subjektívne vnímaná miera závažnosti a spoločenskej nebezpečnosti korupcie

- Na otázku o hlavných spoločenských problémoch súčasnosti respondenti spontánne uvádzali najmä problémy nezamestnanosti a výšky zárobkov vo vzťahu k cenám.
- Medzi vyjadreniami sa objavili aj problémy regionálnych rozdielov, zdravotníctva, súdnictva a okrajovo aj korupcie.
- Z pripraveného zoznamu problémov:
 - nezamestnanosť
 - zadlžovanie krajiny, deficit štátneho rozpočtu
 - problémy s fungovaním súdnictva, vymožitelnosť práva
 - nízke príjmy a »svetové« ceny u nás
 - korupcia a klientelizmus
 - zväčšovanie sociálnych (majetkových) rozdielov medzi ľuďmi
 - nízka kvalita a zlá dostupnosť zdravotnej starostlivosti
 - nízka kvalita školstva

respondenti na prvom mieste vybrali rovnaké (nezamestnanosť, nízke príjmy a zdravotníctvo) ako v spontánných reakciách a vyskytli sa aj odpovede o zadlžovaní krajiny a deficite štátneho rozpočtu.

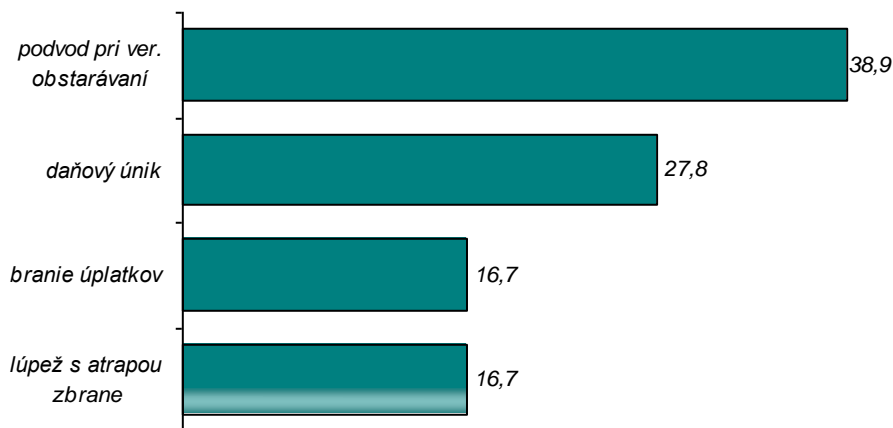

- Pri zosumarizovaní odpovedí o štyroch hlavných problémoch súčasnosti sa do popredia dostali aj otázky fungovania súdnictva, korupcie a klientelizmu.

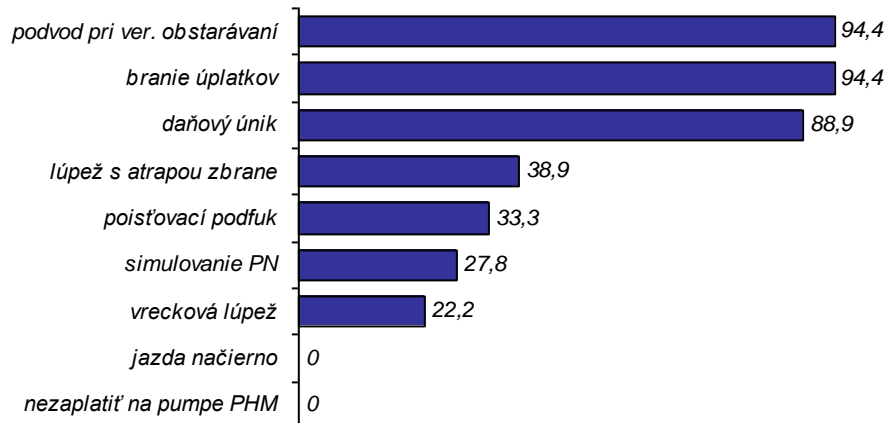

- Zo zoznamu rôznych prečinov majetkovej/finančnej povahy:

- *daňový únik*
 - *vrecková krádež*
 - *branie úplatkov*
 - *poisťovací podfuk*
 - *jazda »načierno« autobusom/vlakom*
 - *lúpež s použitím atrapy strelnej zbrane*
 - *predstieranie (simulovanie) choroby kvôli poberaniu nemocenskej*
 - *natankovanie PHM na pumpe a útek bez zaplatenia*
- označili za spoločensky najnebezpečnejšie (bez ohľadu na spôsobenú škodu) podvody pri verejnom obstarávaní, daňové úniky, branie úplatkov a lúpeže.

- Pri zosumarizovaní odpovedí o štyroch spoločensky najnebezpečnejších prečinoch majetkovej/finančnej povahy hlavných problémoch súčasnosti sa do popredia dostali opäť rovnaké skutky.

2. Subjektívne vnímanie podstaty korupcie

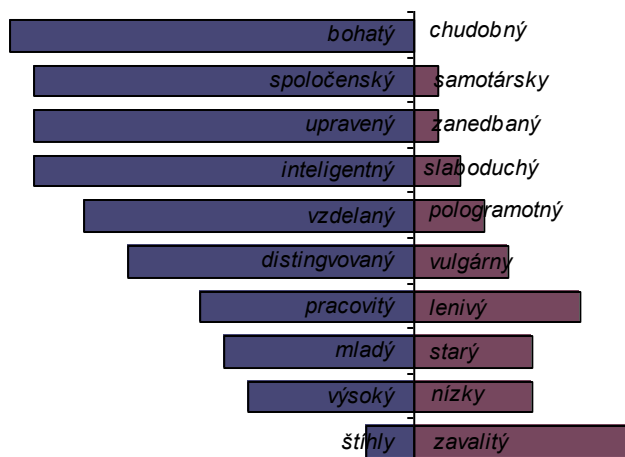
- Pojem »korupcia« respondentom voľne asociovala najmä s:

- peniazmi
- bohatstvom
- mocou
- vládou
- politikou
- manipuláciou
- kariérou
- krádežou
- vraždou
- morálkou
- súdnictvom
- políciou
- zdravotníctvom
- verejným obstarávaním.

- Personifikáciou korupcie pri výbere z vlastností a charakteristík:

- mladý alebo starý
- bohatý alebo chudobný
- inteligentný alebo slaboduchý
- pracovitý alebo lenivý
- zavalitý alebo štíhly
- vzdelaný alebo pogramotný
- vysoký alebo nízky
- upravený alebo zanedbaný
- spoločenský alebo samotársky
- distingvovaný alebo vulgárny

vyšla predstava vysoko sofistikovanej činnosti prinášajúcej bohatstvo. Korupciou môžu zbohatnúť najmä inteligentní, vzdelaní, distingvovaní, spoločenský a upravení ľudia.

- Respondenti nemajú ujasnenú definíciu korupcie a klientelizmu, zväčša nevnímajú spojitost'/postupnosť jej jednotlivých stupňov a najmä počiatkové, drobné formy korupcie a klientelizmu (pozornosti, drobné darčeky, využívanie známostí) nepokladajú za nebezpečné.
- Rovnako pri identifikácii aktérov korupcie a klientelizmu majú tendenciu vyčleňovať z korupčných vzťahov »obyčajných ľudí«: korupcia je záležitosť horných 20% a my na tom nedokážeme nič zmeniť.
- Negatívne dopady korupcie vnímajú predovšetkým v morálnej rovine – kazí to morálku spoločnosti. Z materiálnych dosahov korupcie pripúšťajú viac-menej len potenciálne výpadky v štátnom rozpočte.
- Z individuálneho pohľadu korupcia môže mať aj pozitívne stránky, niekedy vybavíme nevyhnutné záležitosti len za pomoci »drobnej« korupcie.
- S korupciou sa dá (musí) aj »spolunažívať«, hoci v princípe proti nej treba bojovať.
- Korupcia sa najčastejšie vyskytuje v zdravotníctve, súdnictve a školstve, ale v zásade, z kvantitatívneho hľadiska je to záležitosť najmä podnikateľskej sféry a verejného obstarávania.

Blok II: Korupcia a jej formy v oblasti miestnej samosprávy

1. Všeobecné skúsenosti s miestnou samosprávou

- Miestna samospráva patrí z hľadiska výskytu a kvantity do kategórie »drobnej« korupcie. Z výpovedí respondentov sa dalo vydedukovať, že miestna korupcia nestojí za reč, hrá sa tam len »o fazuľky«. Skutočná korupcia je vo väčších mestách a predovšetkým v Bratislave. V tomto duchu uvádzali, že sa pri styku s miestnou samosprávou s korupčným správaním vlastne ani nestretli.
- Existenciu korupcie pripúšťali, chýbali im však spoľahlivé informácie: nie je (na miestnej úrovni) tak medializovaná, ako vo veľkej politike.

- Chýbajúce spoločenské povedomie o rozsahu, formách a aktéroch korupcie na úrovni miestnej samosprávy vyvoláva pasivitu občanov. Navyše blokuje odvahu proti korupcii vystupovať.
2. *Story 1: Marek je už 5 rokov ženatý a s manželkou čaká druhé dieťa. Hneď po svadbe si podali žiadosť na mestský úrad o pridelení nájomného bytu. Mestské byty vlastní a spravuje mestská firma BYT a.s. Tá im ho aj po narodení prvého dieťaťa zatiaľ neudelil. Keď sa Marek snažil dopátrať dôvody tohto rozhodnutia, zistil že na pridelenie bytov nie sú stanovené presné pravidlá a že poradovník oficiálne neexistuje. Dovoľal sa, že viaceré bezdetné a dokonca slobodné páry dostali od mesta byty a to údajne preto, lebo majú známych na mestskom úrade. Iným zas pomohol úplatok úradníkom, vďaka ktorému sa dostali do poradovníka. Jeden z bytov, ktoré sú určené pre sociálne prípady bol dokonca pridelený miestnemu podnikateľovi, ktorý sa kamaráti s primátorom. Podobne to má fungovať aj pridelením miest do sociálnych zariadení, a to hlavne domova dôchodcov, do ktorého je veľmi ťažké sa dostať pre nedostatok miest.*
- Väčšina respondentov pripustila, že sa to u nich mohlo stať, dokonca že je to bežné. Uvádzali aj konkrétne príklady z bližšej či vzdialenejšej minulosti, kedy sa podobným postupom stretli.
 - Väčšina z nich deklarovala len všeobecné znalosti o spôsoboch pridelenia bytov a miest do sociálnych zariadení v meste: táto problematika nie pre mňa v súčasnosti aktuálna, tak ma podrobnejšie nezaujímam.
 - Rovnaký postoj zaujali aj k otázke transparentnosti: keďže sa ma to momentálne netýka, nemám výhrady k »nástenkovým« informáciám a nežiadam žiadne ďalšie.
 - Respondenti dokázali identifikovať niekoľko mestských firiem a základnú náplň ich činnosti. Čo sa týka transparentnosti ich hospodárenia, v zásade nenamietali proti zaužívaným spôsobom informovania (ročná správa o hospodárení mesta).
3. *Story 2: V meste sa investor spolu s primátorom dohodol o stavbe obchodného centra s umiestnením v historickom jadre a pamiatkovej zóne mesta, ktorej súčasťou je aj mestský park. Primátor, ktorý má väčšinu v mestskom parlamente investíciu bez problémov poslancami schválil. Osobne dal príkaz stavebnému úradu, aby urýchlene vydalo stavebné rozhodnutie. Miestnym médiám, ktoré sú financované radnicou prikázal neinformovať o investícii až do chvíle, kým sa nezačne so stavebnými prácami. V tom momente sa začne ozývať verejnosť a aktivisti, ktorí zistia, že stavebné rozhodnutie bolo vydané protizákonne, keďže stavba sa bude nachádzať v historickom jadre mesta bez toho, aby boli do stavebného konania prizvaní pamiatkari a občania mesta, ktorí majú zo zákona právo sa k stavbe vyjadriť. Primátor reaguje ubezpečením, že o stavebnom konaní bola verejnosť v zákonnej lehote riadne informovaná –*

informácia sa údajne nachádzala na úradnej tabuli mesta, ktorá sa nachádza na nástenke vo vnútri mestského úradu. Aj napriek naliehaniu laickej a odbornej verejnosti, žalobám a iným právnym prostriedkom sa na stavbe intenzívne pracuje. Vyrobujú sa vzácne stromy a demolujú sa historické budovy. Investorovi nerobí problém zaplatiť aj prípadné pokuty. Primátor odmieta diskutovať s občanmi a aktivistami a reaguje tým, že drvivá väčšina obyvateľov mesta obchodné centrum víta. Rok po začatí stavebných prác je obchodné centrum dokončené.

- Opäť prevládali názory, že sa to v meste stáva. V Krupine niektorí konštatovali, že je to presne popísaný príbeh stavby Tesca, vrátane spokojnosti väčšiny verejnosti so zlepšením podmienok nakupovania.
 - Požiadavky na väčšiu informovanosť o stavebnom konaní, o širšom zapájaní verejnosti do rozhodovania, pokladali mnohí respondenti za zbytočné („Myslím, že by toto riešenie neovplyvnilo absolútne nič..., nie je to potrebné. Čím viac ľudí, tým viac názorov a tým viac problémov.“)
 - Médiam v meste respondenti neprpisujú významnejšie miesto v boji proti korupcii a klientelizmu na komunálnej úrovni: doteraz to nerobili, ľudia sú na to zvyknutí a nežiadajú zmenu. Zaužívaná miera kritičnosti médií, resp. úrovne analýzy problémov, je pre nich dostatočná.
4. *Story 3: Peter má malú stavebnú firmu a zamestnáva 9 zamestnancov. Okrem súkromných zákaziek sa snaží získať aj mestské zákazky. Naráža však na neochotu pracovníkov, ktorí mu navyše odmietajú poskytnúť informácie o prebiehajúcich verejných súťažiach a stavebných ponukách. Myslí si, že verejné súťaže sú zmanipulované a že ich vždy vyhrávajú tí istí ľudia. Známy poslanec mestského zastupiteľstva, ktorý je proti primátorovi, ho informuje, že boli prípady, keď obálky s ponukami do súťaží boli vopred otvorené. Chce sa osobne stretnúť s primátorom mesta alebo jeho zástupcom, avšak stretnutie mu nie je umožnené. Mesto pravidelne udeľuje dotácie, o ktorých sa však Peter dozvedá, že sú vždy schválené mestským zastupiteľstvom pre spriatelnený firmy. Primátor má údajne podiely vo viacerých firmách, ktoré predtým vlastnil a ktoré teraz dostávajú jednu mestskú zákazku za druhou. Podnikateľ nevie ako situáciu ďalej riešiť a radšej odchádza podnikáť do iného mesta.*
- V tomto prípade bolo najviac pochybností o reálnosti fiktívneho príbehu: respondentom chýbajú z tejto oblasti informácie. Napriek tomu pripúšťajú, že pridelovanie mestských zákaziek nie je celkom čisté.
 - Získanie investorov, resp. ich udržanie v meste zabezpečujú iné faktory než protikorupčné opatrenia: nízke mzdy, za ktoré sú ľudia ochotní pracovať.

Výsledky prieskumu - Martin

BLOK I: POSTOJE KU KORUPCII VŠEOBECNE

1. Subjektívne vnímaná miera závažnosti a spoločenskej nebezpečnosti korupcie

VOLNÁ ROZPRAVA

- **Akým smerom sa podľa Vás uberá celkový vývoj na Slovensku: správnym alebo nesprávnym smerom? Ktoré sú hlavné spoločenské problémy v súčasnosti?**
- Nízke platy by som povedal pre tú strednú vrstvu. Sú dosť nízke. Oni to berú percentuálne globálne, povedzme že keď počúvam tie správy že 700 eur je priemerný plat, tak to nie je pravda. Priemerný plat je nižší. Oni to berú globálne, ale je to štatisticky.
- Zvlášť ženy majú nižšie platy ako muži,
- Napríklad mám 22 rokov odrobených v jednej firme, nemenujem, a chcem povedať že príde nový zamestnanec, mladý zamestnanec, nemá takú prax ako ja a zarobí viacej alebo má vyšší nástupný plat ako som mal ja odrobených povedzme v tej fabrike. A mám lepšiu prax a som skúsenejší ako ten mladý.
- Ja to môžem potvrdiť.

Čím to je?

- Že uprednostňujú mladých a starí neodídu, asi tak.

A kto je starý?

- Ďalší moment ktorý som ja postrehol, som robil v jednej nemenovanej firme pred tým než som bol stredoškolský učiteľ, som pracoval v jednej firme niečo ako KIA taký veľkozamestnávateľ, tak nepracoval som medzi výrobnou sférou, ale mal som možnosť chodiť pomedzi túto výrobnú sféru a sledovať problémy tých ľudí a preto som tam ani dlho nevydržal, lebo to sa nedá robiť na psychiku. Ale žiaľ mnohé zvlášť ženy tam jednoducho museli vydržať. Ženy do 40 do 50, v horúčkach, choré, strach o zamestnanie, užívanie rodiny, a ďalšia vec, ktorú si mohol vnímať bolo, že jednoducho tieto veľké firmy vedia, aké sú platové priemery v iných firmách. Čiže nikto extrémne nestúpne ako oproti inej firme, čiže tu všetci vedia aký je ten priemerný zárobok a môžeme sa pohybovať plus mínus.

- Nie je to len v tom. Je to podľa mňa aj v tom, že chodieval som na služobné cesty a je to aj v tých regiónoch. Sú aj regionálne rozdiely. Ohľadom Martina a povedzme Trnavy. Robil som tú istú robotu v nemenovanom tiež podniku. Mladý chlapec nastúpil tam do fabriky, vzal určitý plat, my sme sa tak s kolegom na seba dívali, zarobil o 5000 korún viac ako my, mladý chlapec a robí tú istú robotu a je to iný región. Takže sú tam rozdiely aj v tých regiónoch.

Kde je to horšie a kde je to lepšie?

- ...som vám povedal. Som bol v Trnave. Tam je to platovo lepšie ako tuná v Martine.
- Ja môžem tiež len súhlasiť.
- Najlepšie je to v Bratislave. Tam sa platí najlepšie.
- Chleba tam stojí tak isto ako u nás.
- Ja mám po škole veľmi veľa kamarátov, ktorý išli do Bratislavy robiť a ja sa tuná v Martine mám lepšie ako oni v tej Bratislave. Jednoducho keď on dá tú druhú polovicu čo zarobil na to bývanie, tak o čom to je.
- Ale ja nevravím. Ja hovorím o tých platoch. Že za tu istú vykonanú robotu, prečo nemôžeme mať rovnaký plat?
- Ako v rámci jedného regiónu?
- V rozdelení regiónov.
- Je to rozdiel v tých regiónoch ale prečo nemôžeme robiť rovnakú prácu?
- Ja mám kamaráta, ktorý v Bratislave býva, zarába 2x toľko alebo 3x toľko ako ja a musí, aby si zabezpečil bývanie, platiť 1000 eur mesačne hypotéku. A kto si u nás zoberie 1000 eur mesačne? Ja však žijem tuná, zarábam menej a dovoľm si to tu.

Čo vnímate ešte ako problém okrem tých chlebových problémov? Čo v tejto spoločnosti je problém?

- Podľa mňa aj súdnictvo.
- Právny štát, ja pod tým rozumiem vymožitelnosť práva. Že Slovensko ja nepovažujem Slovensko za právny štát. Pretože to keď sa pozriem na vrchol ich predstaviteľov napríklad súdnictva, tak nevyvolávajú vo mne dôveru.

Máte nejaké osobné skúsenosti so súdom?

- Ja našťastie nie.
- Ja osobne nie, ale poznám veľa ľudí v okolí, ktorí majú problém.
- Aj ja poznám.

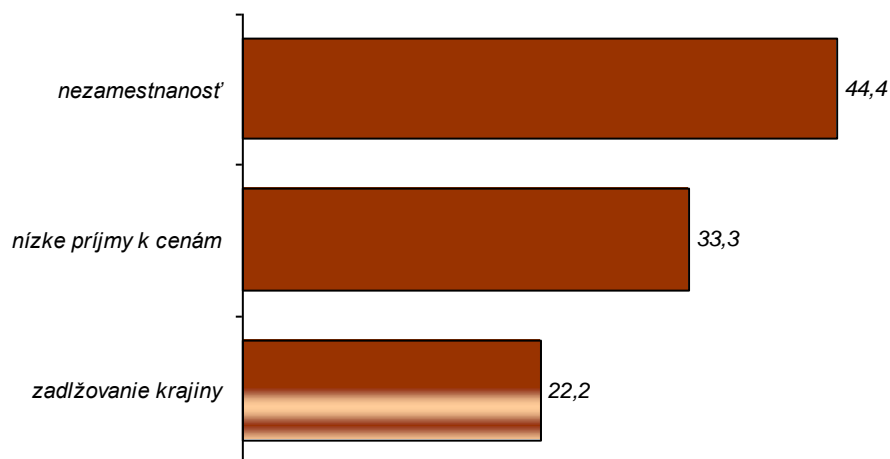
Ako tie problémy vznikajú? Prečo je to v tom súdnictve tak, ako hovoríte?

- Zrejme je tam korupcia.
- V reálnom živote, kto má peniaze a známosti, má moc.
- Jednoznačne problém korupcie.
- Áno aj.
- Lebo ten kto sa dostane povedzme vyššie a myslí len na seba. Tak je to všade. Teda so všetkým.
- Všetko je v ľuďoch. Či je riaditeľ závodu, či je prezident, či je politik.
- Niekomu chýba morálka. To sa nedá naučiť. Taká vlastná morálka. Lebo to je niečo, čo je 100 rokov zaužívané, tak sa to viac človek naučí.
- Ale treba si povedať aj svoj názor nahlas. Nielen byť za, ale aj povedať.

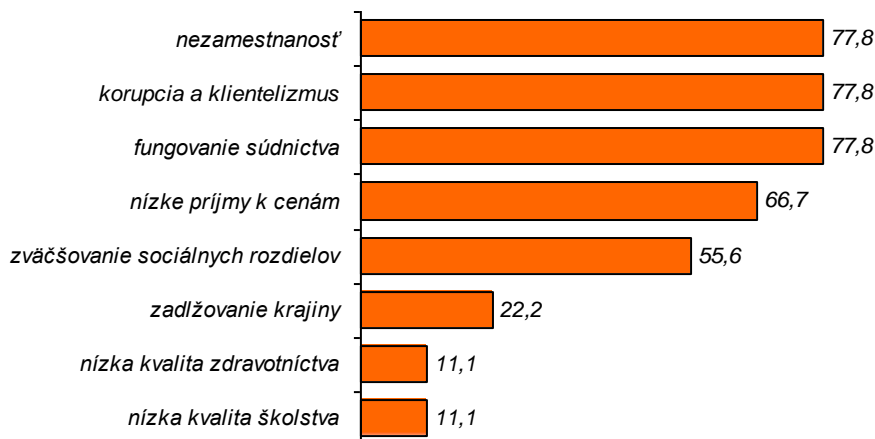
PÍ SOMNE

- **Vyberte z tohto zoznamu 4 problémy, ktoré sú podľa Vás najzávažnejšie:**
 - nezamestnanosť
 - zadlžovanie krajiny, deficit štátneho rozpočtu
 - problémy s fungovaním súdnictva, vymožitelnosť práva
 - nízke príjmy a »svetové« ceny u nás
 - korupcia a klientelizmus
 - zväčšovanie sociálnych (majetkových) rozdielov medzi ľuďmi
 - nízka kvalita a zlá dostupnosť zdravotnej starostlivosti
 - nízka kvalita školstva

Uviedli na prvom mieste

Uviedli medzi štyrmi najzávažnejšími

VOLNÁ ROZPRAVA

Ktorý problém ako prvý ste označili ako najzávažnejší?

- Nezamestnanosť.
- Som sa s ňou stretla dva krát v živote, vzhľadom na to, že roky mi idú tak, nedaj bože aby som musela byť nezamestnaná, takže mám veľký problém sa zamestnať v Martine - s tým, že mám aj zdravotné problémy - čiže nemôžem brať všetko rad radom, čo mi úrad práce ponúkne, takže preto tá nezamestnanosť.

Koľko ľudí hlasovalo za nezamestnanosť? Štyria.

Aký je problém zadlžovania, deficitu a ako ho vnímate?

- Ja to chápem ako všeobecný problém že, tým že sa zvyšuje v krajine deficit, tak na to môžu doplatiť všetci a môže sa stať to, že jednoducho pomaly čo sa stalo v Grécku, že sa to môže takto riešiť, lebo príde štátny bankrot lebo v podstate je pravda, že je u nás veľká nezamestnanosť, ale týmto môže prísť o prácu ešte väčšie množstvo ľudí keby prišlo k nejakému štátnemu bankrotu alebo niečo. My máme relatívne to, že máme stále dosť ľudí zamestnaných, ale keby sme prišli úplne o všetko, jednoducho by to bola katastrofa.

Ste ochotný v záujme zastavenia rastu deficitu - ako sa ľudovo hovorí - utiahnuť si opasok?

- Ja si myslím, že áno.

Keby to doľahlo priamo na Vás?

- Áno. Lebo ako nemôžem si vyskakovať v tomto čase s tými peniazmi ako som, ale viem, že som na tom bol voľakedy horšie a viem, že keby som sa vrátil do tej fázy naspäť tak viem, že by som to nejako zvládol lebo také obdobie už raz bolo. Takže verím v to že by sa dalo a ja by som si bol ochotný utiahnuť opasok. Ako keď sú nejaké veľké opatrenia, tak šetria všetci. Nemôže sa zadeliť každá časť z tých peňazí na tom šetrení. Ak sa nedá povedať.
- Prezident by šetril? Prezident by nešetril, určite mu neznížia plat. Ministerka tá by šetrila? Bola hospodárska kríza a v médií bolo že, starostovia niektorých obcí áno, dali si polovičné platy, dal si prezident polovičný plat? Dal si Fico polovičný plat? Nedali si.
- Ako ja viem.
- Zase na tom tá stredná a spodná vrstva doplatila.

Čo ste dali ešte na prvé miesto?

- Ja som dal nízke príjmy. Vzhľadom na to, že bol som aj vo svete a ja sa necítim ako Slovak horší občan oproti občanom v Európskej únii a sa cítim teraz ako Čiňan. Hoci už nerobím, nepôsobím vo výrobnnej sfére, ale keď nekvalifikovaný pracovník vo Veľkej Británii si môže dovoliť každý rok dovolenku, vlastný byt a auto, hoci je sám bezdetný a bez rodiny, pokiaľ to nie je syn alebo dcéra zámožných ľudí, samozrejme iné skupiny ľudí ani nehovorím. Bol som vo Švédsku v iných krajinách, v Dánsku. Dánsko sme sledovali osobitne v takej jednej firme. Možno to naráža na tú sociálnu sféru, ale preto by sme možno potom neboli zaujímaví pre to zahraničie, nemali by sme tu zahraničných investorov. Ale je to tiež možno vec morálky takzvanej jednotnej Európy, aj keď sme možno ani nie je tak jednotná Európa, sú tu rozdiely vo vnímaní stred, východ, západ, navonok sme jednotní, ale morálne a hodnotovo sme úplne inde, ale aj čo sa týka hodnotenia a oceňovania ľudí a posudzovanie ľudí západ, stred, východ. Takže toto vnímam a preto som uviedol Grécko, ja sa necítim o nič menej, hoci to tu je preukázané na príjmy, ale poznám to aj s tej emocionálnej stránky, nielen z finančnej, takže ja som to preto uviedol.

Aj ostatní, ktorí ste toto uviedli, vnímate takto, alebo v nejakej inej polohe toto porovnanie príjmov a cien?

- Ak by som ešte mohol, nielen to, ale ide aj o to že, naznačujeme tu deficit a tak ďalej, to je všetko možno vec aj našej morálky, napríklad vo Veľkej Británii, keď mal minister podližnosť voči štátnemu rozpočtu, alebo kúpil si porno videokazetu a bol preč z miesta za 10 libier. U nás? Tu som videl všelijaké veci. Takže je to aj otázka morálky.

- Nedá sa vyžiť proste z tých peňazí priemerných.
- Je to malá špekulácia, boli tu malé firmy ako sú tu, ale neviem.

Medzi štyrmi najzávažnejšími problémami, ktoré ste uviedli, kto nemal nezamestnanosť na prvom až štvrtom mieste? Dvaja.

Ten deficit, zadlžovanie - kto nemal medzi tými štyrmi? Siedmi.

Kto nemal problémy fungovania súdnictva a vymožitelnosť práva? Dvaja.

Kto nemal nízke platy a svetové ceny? Traja.

Kto nemal korupciu a klientelizmus? Dvaja.

Kto nemal tie sociálne rozdiely? Zväčšovanie sociálnych a majetkových rozdielov medzi ľuďmi, medzi bohatými a chudobnými? Štyria.

Nízka kvalita a dostupnosť zdravotníctva. Kto to nemal? Ôsmi.

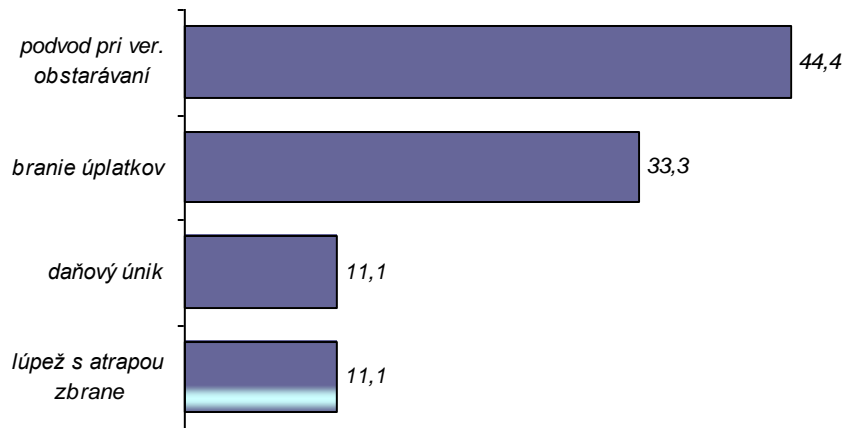
Nízka kvalita školstva? Ôsmi.

PÍ SOM NE

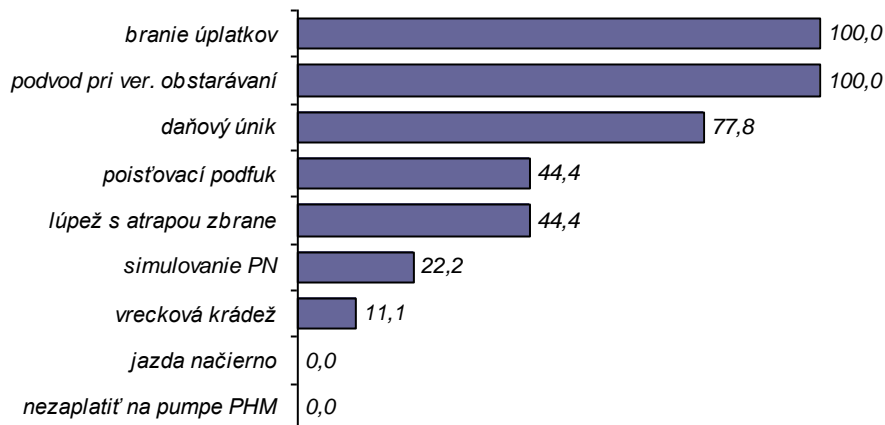
Teraz z iného súdka: vyberte z tohto zoznamu rôznych prečinov majetkovej/finančnej povahy 4 také, ktoré pokladáte (bez ohľadu na spôsobenú škodu) za spoločensky najnebezpečnejšie:

- daňový únik
- vrecková krádež
- branie úplatkov
- poisťovací podfuk
- podvod pri verejnom obstarávaní
- jazda »načierno« autobusom/vlakom
- lúpež s použitím atrapy strelnej zbrane
- predstieranie (simulovanie) choroby kvôli poberaniu nemocenskej
- natankovanie PHM na pumpe a útek bez zaplatenia

Uviedli na prvom mieste

Uvedli medzi štyrmi najzávažnejšími

VOLNÁ ROZPRAVA

- **Ktoré problémy ste vybrali? Spoločensky najnebezpečnejšie problémy - prvé miesto.**
- Ja som dala ten daňový únik, pretože si myslím, že skutočne sa veľmi okráda tento štát, kadejakými tými podvodmi daňovými a skutočne keby taký ten podnikateľ alebo živnostník by si tú daň poctivo odvádzal do toho štátu. Jednak je to teda odvod peňazí do štátnej pokladnice a druhá vec, ja na mojom mieste a teda sa považujem za čestného človeka, by som nevedela robiť takéto. Podľa mňa je to taký trestný čin, že ja by som asi zlikvidovala takého podnikateľa alebo živnostníka lebo jednoducho okráda tento štát. Teda považujem to za veľmi dôležité. Ja by som to trestala.
- Ja mám jednotku branie úplatkov. Aj to napríklad, čo hovorila tuto kolegyňa v tom súdnictve, záleží v akom odvetví. V súdnictve ma napadlo hneď. Spravodlivosť a to všetko, proste korupcia.

- Ja tiež som dal toto. Mňa napadol taký jeden príklad, keď si zoberieme čisto obchody. Pokiaľ mi dobre zaplatíš, tak môžeš predávať. To je jedna dobrá vec. Stačí sa len dobre niekoho spýtať a dať dobrú podmienku.
- Štát je aj týmto okrádaný, že sa do vrecka niekomu dáva, je to všade tak.
- Ja som dal éčko, to je podvody a verejné obstarávanie. Ja to vnímam tak, že predstavitelia, ktorých si zvolili občania za svojich reprezentantov, ktorým dôverujú a dali im dôveru v tých voľbách, či už v komunálnych alebo do Národnej rady, akože reprezentujú tých občanov a tým, že porušujú, akože neporušujú zákon oficiálne, ale majú možnosť cez médiá sa k nám dostávali správy o teraz posledne nejakých členoch... Je to vlastne naviazané na tú korupciu... len toto sa deje na menšej úrovni ako tá korupcia.
- Áno je to teoreticky tá korupcia.
- Áno len toto sa inak volá.

Podvody a verejné obstarávanie na prvom mieste? Päťkrát.

- Ja to mám tiež. Ale to nie je, že niekto sa chce obohatiť, len zase využitie tej sily, ktorá ho dotiahla niekam a v podstate podvádzam tých, ktorí ma tam dostali a za ktorých by som mal mať zodpovednosť.
- Ja som dala na prvé miesto céčko, branie úplatkov.

Branie úplatkov? Štyrikrát.

- Ja som dal géčko. Ako je pravda, že keď to, čo bolo doteraz spomenuté ohľadom brania tých úplatkov, tie sú najčastejšie prezentované a že sú aj vo väčšom objeme. Hej. Pre mňa ako fyzickú osobu dôležitejšie sú to zdravie a jednoducho nikdy neviete, že či je to fakt atrapa alebo niečo iné. No a toto sa môže stať každému, jednoducho tá lúpež s použitím atrapy zbrane a podľa mňa to je väčší spoločenský problém, keby som prepadával tu na uliciach s tými atrapami alebo možno aj so skutočnými zbraňami ako napríklad tie ostatné veci s toho dôvodu, že sa jedná o majetkovú trestnú činnosť a s vysokými objemami, preto to aj ľudí dosť často hnevá. Je pravda, je to celospoločenský problém, ale keby sa stali tie lúpeže, tak je to podľa mňa oveľa horšie ako majetková trestná činnosť. S takého všeobecného hľadiska.

Kto ste neuviedli daňové úniky ako medzi tými štyrmi najväznejšími? Dvaja.

Vreckovú krádež? Nikto.

Branie úplatkov? Všetci.

Poist'ovací podvod? Štyria.

Podvod vo verejnom obstarávaní? Všetci.

Jazda autobusom alebo vlakom načierno? Všetci.

Lúpež s atrapou strelnej zbrane? Siedmi.

Simulácia? Siedmi.

Krádež benzínu a nafty? Ôsmi.

VOLNÉ ASOCIÁCIE

- **Čo Vám zide na um ako prvé keď sa povie »korupcia«?**

- Peniaze.
- Moc.
- Kariéra.
- Vláda.
- Bohatstvo.
- Zabezpečenie seba.
- Krádež.
- Vražda.
- Morálka.
- Vraždy.
- Vládnuť.
- Ovládať niekoho.
- Manipulovať.
- Predsudky.

VOLNÁ ROZPRAVA

Predsudky v akom zmysle?

- Že, niekto to proste nemôže urobiť a niekto to urobí. Proste toto je, ehm, že som bol tak vychovávaný, že by som to nevedel. Proste ako predsudok.

Vnímate to negatívne že niekto má predsudok tohto typu, alebo pozitívne, že má taký predsudok?

- Teraz ako? Že ten, čo má ten predsudok, to neurobí, no tak to vnímam pozitívne.
- Ale dá sa to aj negatívne, že môžeme ísť niečo vybavovať a môžeme si stále myslieť, že je za tým korupcia, ale môže to byť aj normálne. Je to ten predsudok. Vieš, už mám ten predsudok dopredu. Možno to ani normálne nevybavím, keď tam nepôjdem s niekým známym, možno to ani nevybavím.
- Si myslíme, že nás zle vyšetria, že nás nebude operovať kvalifikovaný lekár teda...
- Dobre, ale nemôžem predsa dopredu vedieť, že keď dám obálku, že on bude dobrý...
- Keď tam ide o zdravie, o život alebo tak, tak sa určite snaží...
- To vám môžem povedať, na jednej stránke, mám kamarátku, ktorá robí v nemocnici v zdravotníctve a povedala mi, že môžeme si ľudia sami za to. Viete malé pozornosti a tie, či dáme sestričke malú bonboniéru, už je to ten úplatok a už si tí niektorí ľudia aj zvykli, že už bez toho iné naviac nespraví.
- Ja ako učiteľ z pozorovania mládeže, lebo my prichádzame aj na tieto debaty, ja už nie som mladý a patríam medzi tú staršiu generáciu a už mi to aj dávajú pociťovať, tak som zažil ešte ten socialistický režim, ešte aj na strednej škole... Ale čo chcem povedať, že páči sa mi na tých študentoch, že oni naozaj nemajú problém opýtať sa, porozprávať sa... už tí mladí tínedžeri, ja učím tých 15 až 18 ročných študentov, začínajú to brať ako vzory. To správanie, ktoré vidíme, to korupčné. Zvlášť že veď keď budem mať peniaze, tak sa dostanem niekam, že keď urobím toto, alebo zatlačíme niekam, tak nám to prejde. Žiaľ aj v školstve to začíname vnímať, pretože učiteľ, prepáčte hovorím za učiteľov teraz, ako to vnímame my učelia teraz, lebo príde rodič za pánom riaditeľom, ovplyvní sa žiakovi známka a pred tridsiatimi žiakmi ten učiteľ nemá ako vysvetliť tú situáciu. Stane sa sprostým. Jeho autorita, morálka, tým pádom, že prišiel rodič za pánom riaditeľom, rozhodnutie učiteľa stratilo akúkoľvek váhu, akúkoľvek autoritu. A oni to vnímajú, že niečo sa dá vybaviť aj inak. Že nemusím sa toľko snažiť, lebo vidím to zlo, vidím tu také správanie... Nehovorím že všetci, ale priznám sa, že ten šedý priemer je čoraz väčší.
- Hľadať tú jednoduchšiu cestu.
- Ale to môže byť aj otázka vyspelých krajín. Nielen Slovenska, lebo každý, kto sa vzdeláva, vie, že sú tu korupčné škandály a aféry v Amerike, v Anglicku, v Nemecku. Proste ten úplatok alebo tá korupcia je podľa mňa to najväčšie na svete.

A akú to má tendenciu? Zlepšuje sa to, zhoršuje sa to? Alebo to stagnuje?

- Ja by som povedal, že viacej a viacej to len narastá.
- Ja si myslím, že sa to bude len zlepšovať rozhodne. Že vždy to tam bude, ale asi sa to bude zlepšovať.
- Zlepšovať sa to bude.

Čo by tomu mohlo pomôcť, aby sa to zlepšovalo?

- Verejné diskusie.
- Pánovi Ivanovi poviem: chceš robotu? Nájdem ti robotu.
- Koľko?
- No a už je to tu. Takže ono to bude a ten človek, ktorý bude v tiesni, tak bude hľadať kadejaké východisko, odkiaľ zoberiem peniaze, aj keď som nezamestnaný, ale chcem sa zamestnať. Dobre, pôjdem si k našim požičať, k rodičom, k známemu, alebo pôjdem do tej banky, nech mi požičajú. Alebo spravím tie činy, čo sme písali, tam tú lúpež, alebo čosi. Už ma to donúti. Ale chcem sa zamestnať, chcem žiť ako normálny človek.

A keby sme to zobrali: toto je povedzme individuálny prípad. Teda niekto, kto dáva a niekto, kto berie.

- Ale keby na tejto strane bol, že by si povedal každý - nie, ja mu nedám ten úplatok, tak proste toto vymizne. Ale keď toto existuje, tak tá druhá strana sa prispôsobí.
- To je všeobecne. Ale povedzme v tom zdravotníctve.

A ako to funguje v spoločnosti ako v celku? Čo z toho tá spoločnosť má?

- Tak vzniknú tie rozdiely potom.
- Kto vie v tom chodiť, tak na tom zbohatne.
- Idem sem podnikateľ, tak si musím uplatiť vládu alebo ja neviem už koho, aby som tu mohol podnikateľ.
- Ale nemusím si uplácať vládu. Práveže vláda mi ponúkne tie výhody.
- Tak rozdielnosť určite.
- Ale on sa pýta, aký to bude mať dopad na tú spoločnosť. A tým pádom, že sa niečo bude zverejňovať, lebo ten pán povedal, že pre 10 libier a jednu kazetu odstúpil minister, takže ak toto dospeje k nejakému štádiu, tak každý bude mať aj istým spôsobom strach. Lebo ak sa to tam začne zhora, tak si myslím, že ten tlak príde...
- Lenže tam je to troška iné, lebo štatisticky vyše 80 percent zmien v rukách majú - ja to poviem v podniku - vedenie. V rodine vedenie sú rodičia, v podniku je vedenie riaditeľ, generál, v štáte vedenie je vláda a tak ďalej. Čiže títo majú v rukách tie zmeny. Títo môžu len vykrikovať, lebo Slováci boli

vždycky pod nejakou nadvládou a tí sa nezomknú a nepôjdu do ulíc. Nie, nechodia, že nie páni, takto nie. Teraz, ja neviem, niečo vyplávalo, neviem aká korupčná aféra. Tí majú zodpovednosť a tí rozhodnú. A to chceme my. My sme ťa volili a my ťa už nechceme.

- Áno však ja to vravím.

To vnímate ako riešenie?

- To nemá riešenie. Teda má - toto čo si povedal.
- Akože je to jedno z riešení. Keď si ten človek, ktorý je tam, neuvedomí svoju chybu, teda nehovorím, on si ju uvedomuje, ale proste nemá chrbtovú kosť.
- Takže potom toto nemá riešenie.
- Ja si myslím, že sú veľké medzery v tých zákonoch. Mali by byť tak postavené tie zákony, keď spravíš...
- Lenže prečo by som si mal stavať zákony proti sebe? Však koľkokrát bol zákon na zrušenie imunity poslancov? Koľkokrát? Veď o tom sa diskutuje za každým v každom volebnom období. A nikdy to neprešlo.

Sociálne javy mávajú množstvo účastníkov, z ktorých zvyčajne možno vybrať dvoch hlavných aktérov: v obchode je to obchodník a zákazník, v práci zamestnávateľ a zamestnanec, v divadle herec a divák a pod. Ako by ste označili hlavných aktérov korupcie? Kto to je?

- Je občan a ten systém, ktorý vykonáva, vlastne riadi celú tú spoločnosť. Nemyslím výkonná ako v zmysle ja neviem policajtov, alebo tých čo predávajú, ale ako celá spoločnosť. Ako zástupcovia spoločnosti, ako vláda alebo parlament. To sa nedá ako zovšeobecňovať, lebo v každom, v každej sfére sa stretávame s korupciou. Takže ja neviem ako by som to zovšeobecňoval.
- Polícia, podnikatelia...
- 80 percent rozhoduje o všetkom hore a len tých 20 percent zostáva dole.
- V tom korupčnom vzťahu je to asi tiež tak rovnocenne pol na pol asi...
- Tá korupcia tam bude stále a to sa nedá povedať koľko percent tam je.
- No to sa nedá povedať.
- Je to nepochopiteľný jav.
- Je to taký kolobeh, ktorý sa stále krúti dookola.
- Vždycky to začína na nejakých vyšších miestach.
- Je to vždy tá hlava...
- Áno, nikdy nie dole, vždycky vyššie...

Kto je z nich aktívny ten motor korupcie a kto je len ten pasažier, čo sa vezie?

- To je vzájomné. To je jedno s druhým. Lebo každý, kto niečo dá, tak automaticky to ten druhý vezme. Že jednoducho to je v podstate jedno s druhým. Je to fakt tak postavené, že sa to čisto jednoducho povie, je to o obchode, nič iné. Ale skôr ide o to, že pri tej korupcii sa poskytujú finančné prostriedky alebo protislužby za to, že sa dostanú finančné prostriedky z nejakých oblastí, ktoré nepostihujú priamo tú osobu, ktorá to dáva. Napríklad nejaký úradník alebo lekár. A jednoducho on si dáva tie peniaze, akože nie zo svojho, ale dáva z cudzieho.
- Môže to byť aj v rodine, že ty urobíš to a ja ti dám za to niečo.
- Už u tých detí to je...
- Áno presne.
- Už tu možno niekto naznačil, že ja by som tu možno aj z toho historického, že odjakživa sme boli že možno 1000 rokov utláčaní Maďarmi, že boli sme v podstate ako krajinka, ktorá okrem toho poľnohospodárstva..., ja si myslím, že niečo sa za tých 1000 rokov zapísalo, že sme trošku chudobná krajina na zdroje, napríklad v Anglicku všetci hovoríme že dobre za 10 libier niekto odstúpi, ale oni 500 rokov okupovali celý svet, sa nabalili. Ten národ môže byť hrdý, silný pretože je bohatý. Získal sebadôveru tým, že okupoval pol zemegule, nahrabal si na nich. Je silný, my sme vždy ustupovali a myslím si že aj Slovensko v rámci Európskej únie... No zoberme tú KIU. Preboha to Slovensko, aby zamestnali 1500 ľudí, dajme im pozemky za 20 centov na meter. Vymýšľam si. No lebo niečo budeme mať z toho a budme radi, že aj málo. Čiže ja si myslím, že celá táto politika, aj bežného občana Slováka je, že ja ti dám čokoľvek, len ma zamestnaj. Daj mi nejakú prácu, ja ti budem oddaný. Lebo ja si myslím, že to čo tu vyplýva je, že my sme taký biednejší národ. Nevie, možno nechcem nikoho sa dotknúť, ale aj Slovensko voči únii, voči svetu možno tam vstupuje a berie všetko čo môže, lebo my dáme aspoň 5000 ľuďom prácu tým, že to zoberieme.
- Ja nesúhlasím.
- Možno to máme nejako zakódované v sebe toto, ale myslím, že mladí inak rozmýšľajú.
- Podľa mňa aj nezáujem môže vytvárať korupcia. Akože takú letargiu v tých ľuďoch. Že prečo by som sa mal snažiť o nejakú robotu, keď príde niekto, kto mi ponúkne viacej a viem, že ja nemám problém zobrať toľko, koľko mi ponúkne ten, čo stojí za mnou. Lebo veď prečo by som mal ísť robiť živnostníka alebo podnikateľa, keď viem, že sa neudržím na tom trhu. Ak viem, ako to tam funguje, ak mám nejakú predstavu. Ak mám ružové sny a viem, že ja budem dobrý, dám dobrú cenu, dám dobrú službu, dám dobré čo ja viem čo, tak akože idem do toho. Ale postupom času zistím, že dobrá služba ani cena nerozhodujú. Ako povedal Roman, v obchode dám niečo za 2

eurá, ale oni nakupujú to isté, čo stojí v obchode za 4 eurá, tak čo ten obchodník, čo to predáva za 2 eurá? Tak na čo to je za 2 eurá keď to nikto od neho nekúpi? Keď príde niekto s drahšou cenou a ponúkne nejakú protihodnotu niekomu, kto rozhoduje o tom nákupe.

Takže, ak by som sa pokúsil interpretovať, čo ste povedali, korupcia vlastne spôsobuje, že spoločnosť sa vyvíja, rastie, skvalitňuje o veľa horšie, keď jej je tam veľa ako keby jej tam nebola, hej? Čiže de-facto proti korupcii treba bojovať?

- No určite treba.
- Treba.

Má podľa vás korupcia nejaké pozitívne stránky?

- Určite. Niekedy môže napríklad rozhodnúť za dobrú vec. Niekedy môže byť aj celkom dobrý výsledok. Nehovorím že to je 100 percentné. Výnimočne sa to môže stať, ale ako princíp to určite nie je.

Čiže s korupciou sa nedá spolunažívať?

- Ved' žijeme s tým práve.
- Rozhodne. Spolunažívať áno.

V ktorých oblastiach sa korupcia vyskytuje najčastejšie?

- V podnikateľskej sfére.
- Ja si myslím, že pri tom verejnom obstarávaní.
- Aj to zdravotníctvo...
- Aj to súdnictvo...
- Niekedy aj školstvo.

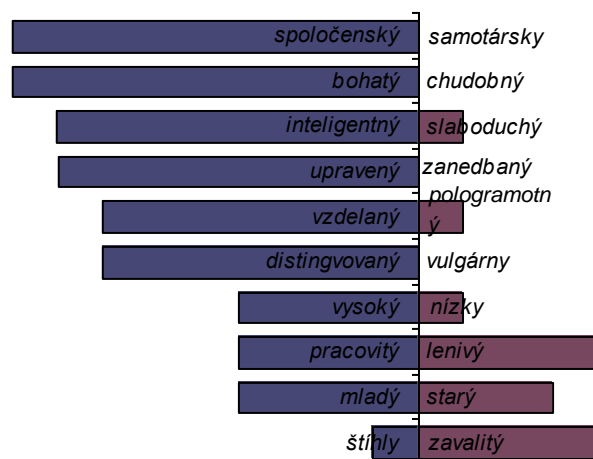
V ktorej oblasti nie je korupcia, alebo je len taká obmedzená?

- Ja si myslím, že v tom školstve je ešte len tak najmenej vidno.
- Aj ja si myslím, že to školstvo.
- Všade sa proklamuje, že financie, financie - si stačí pustiť správy, nedostatok financií, aj v týchto humanitných sférach financie. Pán riaditeľ nám na každej porade povie: viete, je to vec peňazí. Čiže preto môže prísť rodič a pán riaditeľ kývne, pretože na každého žiaka je x peňazí. Pretože, ak to sledujete, demografická krivka klesá, školy sa bijú, učitelia chcú zamestnanie, urobme všetko preto, aby sme žiakov prijímali. Priemer prijímacích skúšok. Ja som 5 rokov učil. Za tých 5 rokov klesol priemer z 1,5 na 2 bez prijímacích skúšok. Čiže chceme žiakov, musíme povoliť. Chcete prácu? Sťažujete sa na zlých žiakov? Treba prosiť skúšobné komisie, aby privreli oko.

ŠTRUKTÚROVANÉ ASOCIÁCIE

Keby bola korupcia človekom (osobou), aký by to bol človek, ako by vyzeral, aké by mal vlastnosti? Bol by:

- mladý alebo starý?
- bohatý alebo chudobný?
- inteligentný alebo slaboduchý?
- pracovitý alebo lenivý?
- štíhly alebo zavalitý?
- vzdelaný alebo pologramotný?
- vysoký alebo nízky?
- upravený alebo zanedbaný?
- spoločenský alebo samotársky?
- distingvovaný alebo vulgárny?

BLOK II: KORUPCIA A JEJ FORMY V OBLASTI MIESTNEJ SAMOSPRÁVY

1. Všeobecné skúsenosti s miestnou samosprávou

VOLNÁ ROZPRAVA

Ako často prichádzate do styku s miestnou samosprávou? Čo ste (naposledy) vybavovali (potrebovali), aký bol priebeh a výsledok.

- Raz do mesiaca. Nakoľko som nezamestnaný, tak chodím na úrad práce.
- Úrad práce nie je samospráva.
- Každý deň, skoro každý deň.
- Keď chcem niečo vybaviť.
- Keď sa u nás v mestskej časti Priekopa zvolá schôdza, s poslancami alebo aj s primátorom. Som sa zúčastnila tam aj ja. Prediskutovali sme problémy, čo treba riešiť, čo sa dá spraviť, čo sa nedá spraviť, aké máme problémy v mestskej časti Priekopa, z časti sa to vyriešilo, z časti sa to nedá, ale môžem povedať, že teraz máme takých poslancov, že je aj vidno na tej ulici, že riešili problémy teraz pri týchto povodniach, čo nám aj hrozili, tak si myslím, že primátor mal starosť a postaral sa skutočne, boli sme naozaj informovaní, že máme sa pripravovať na niečo, čo sa ide diať alebo teda príde tá veľká voda. Teda skutočne prišli tí vojaci, priniesli piesok, poslanci tam boli, prišiel pán primátor a upokojovali nás do jednej v noci, že je to zabezpečené, aby sme sa nebáli. Čiže na jednej strane som bola cez deň taká nepokojná, lebo sme neboli informovaní, čo sa ide diať, ale na druhej strane zase v noci nás upokojili, že máme tuto hliadky, choďte spať, piesok tu je, je to všetko pod kontrolou. Tí vojaci sa naozaj postarali.

Budú teraz komunálne voľby a ako sa informujete, čo tá mestská samospráva robí? Ako ju hodnotíte?

- Ja nejako extra po tom nepátram.
- Ani ja.
- Ja sa do toho nestarám. Mňa to nezaujíma. No nemyslím všeobecne nezaujímové. To, čo ma zaujíma, tak tomu trebárs venujem pozornosť.
- Z môjho pocitu to funguje, preto ma to nezaujíma a preto si nemusím s tým lámať hlavu.
- No keby to nefungovalo, tak by to asi viacej ľudí zaujímalo.
- Áno, máme pocit, že to funguje.
- A je to všetko iba o peniazoch.
- Myslím si, že keby bolo viac peňazí, určite by bola lepšia aj tá kvalita, a podľa mňa robia len to, čo sa dá, čo je v ich možnostiach a myslím si, že asi preto

nás to nezaujímá, lebo to tak funguje, ako to je v rámci možností, ako sa to dá fungovať. Teda aspoň ja to tak vnímam.

- Áno, mne je sympatický náš primátor.
- Myslím si, že robí, čo môže.

A čo tí úradníci?

- Tak tí sú aj sympatickí aj nesympatickí, v zmysle toho, že pri niektorej prehliadke je to úžasné a pri niektorej vidíte, že im nedôverujete
- Ale väčšinou sa snažia to robiť tunak v Martine v podstate tak, že sa snažia vyjsť v ústrety. A je pravda, že nie vždy majú svoje dni, ale je to ich práca.
- Ved' práve je to ich práca.
- Keď stretneš toho istého zamestnanca a stále je taký nahnevany...
- Stretol som sa, že ma odbili, prišiel som na druhý deň a bolo to v pohode, práveže.
- Tak ja mám také skúsenosti, že pred rokom som na mestskom úrade jednu vec vybavovala a prehánala ma hore dole a nakoniec som aj tak u nej skončila. Pripadala mi nekvalifikovaná. A keď som jej to teda aj povedala, že mám pocit, že je nekvalifikovaná, pretože ma preháňa z dverí do dverí a nakoniec som aj tak u nej skončila, že ona bola tá prvá aj posledná, ktorá mi to mala vybaviť, tak mi povedala, že prepáčte, ale viete, ja tu dneska len zastupujem, takže neviem, nie som oboznámená so všetkým. No tak si myslím, že keď niekto ide zastupovať a je stránkový deň, tak by mal byť taký podkutý v tej oblasti, teda na tej stoličke, na ktorej sedí a nie vás preháňa.
- Tak ja si myslím, že to mesto je tak sledované menej. Myslím si že na takej dedine ten starosta je sledovaný ostro a sú tam iné problémy, pretože my máme všetko, infraštruktúru. A neriešime veci ako je plyn, električka, odpady a také rôzne veci. To všetko je vyriešené.
- Ja si myslím, že oni tak viacej žijú ako jedna rodina na tej dedine. Viacej sa tí ľudia poznajú.
- Ale určite tá dedina, kde je milión problémov, rozhodne viac ako to mesto. Si myslím, že tam je to skôr, tí ľudia vedia o tom starostovi, vedia o tých poslancoch, že toto je také ako v tom meste, si myslím, že ten občan to až tak nerieši.
- Ja si myslím, že je to tým, že my tých ľudí dobre nepoznáme, čo sme si volili. Na tej dedine sa tí ľudia viac menej poznajú medzi sebou a viac sú bližšie k sebe, a si aj tých bližších ľudí zvolili.
- To nie je pravda, pretože už sú tam aj noví ľudia a nemusia sa tak družiť. Ale keď majú nejaký problém, musia prísť na úrad, musia prísť za starostom.
- Ale veď si zoberte aj tých starých obyvateľov, čo sú tam, tak väčšina volila toho, koho dobre poznajú. Ja napríklad polovičku tuná tých ľudí nepoznám.

- Áno, ale koľko riešiš tých vecí. Ja sa pýtam: koľko prídeš riešiť na mestský úrad tých vecí do roka.
- 2-3 razy.
- No a ja hovorím, napríklad v dedine robia odpad alebo plyn, tak rozhodne riešia tú situáciu s tým starostom. Ten problém je tam väčší.
- Tam to riešia všetci. Tam to riešia ešte aj tí občania.

A čo problematika mestská doprava, parkoviská, chodníky v zime, psičkári?

Vnímate to ako problém? A koho je to problém?

- Tak toto sa rieši ako napríklad tí psičkári, na sídlisku. My máme aj ten Život psa ako týždenník a tam sa to dost' o tom hovorí.
- Ja to nevnímam ako problém.

Stretli ste sa niekedy pri styku s miestnou samosprávou s korupčným správaním?

- Nie.
- Nie, neviem o nich.
- Nikto nepovedal, že to neexistuje, len to nie je medializované, ako veľká politika.
- Ale osobne nie.
- S tými bežnými úradníkmi určite nie. Osobne mám známeho, ktorý pracuje na mestskom úrade a má ešte trošku chrbtovú kosť. A keby som povedal, čo všetko sa deje v pozadí a to sa všetko presúva vyššie a vyššie. Čiže už na tej miestnej politike, keby sme prešli do hlbšej debaty už sa robí strašne veľa prelievaním peňazí, uprednostňovaním niekoho, potláčanie niekoho, čo bežný občan nevidí v prvom kontakte s úradníkom. A verím, že títo úradníci prechádzajú rôznymi školeniami atď. Sú učení, sú hodnotení, sledovaní a to je bežná vec. Sú to ľudia prvého kontaktu a oni myslím, že sú to nové spôsoby, ako vychovávať tých ľudí prvého kontaktu, aby ľudia boli spokojní. Takže ono to bude neúprimné, ale časom budeme mať taký úrad a úradníkov ako inde a budú sa usmievať, hoci nebudeme vedieť, čo si myslia. Ale k tomu ich vedú a to, čo je za tým to už...

A myslíte že je za tým niečo?

- No určite málokedy u tých ľudí z prvého kontaktu s tým bežným úradníkom. Pri ňom si vybavím vec, tak môžem natrafiť na...ja som mal osobne takú skúsenosť. Keď sme si dohadovali sobáš, tak sme cítili z tých úradníčok, že im to maximálne nevyhovuje ten dátum. Pri tom nám mali vyjsť v ústrety, aby bol občan spokojný. A nakoniec vďaka aj známosti, ktorú sme mali z mestských poslancov, ktorí mohli ovplyvniť ten termín a dátum, to bolo

prijateľné aj pre nich, aj pre nás. Ale musel zapôsobiť aj niekto z vyššia. Ale nebol to žiaden úplatok, len dobré vzťahy s mestským poslancom.

Aké podoby má korupcia? Čo všetko je korupcia, čo nie je korupcia? Napríklad keď prídete k lekárovi s bonboniérkou, je to korupcia?

- V podstate to bola, ale môže to byť aj dar, alebo pozornosť.

Kde končí dar a kde už začína korupcia?

- To sa nedá povedať, lebo obyčajný cukrík, keď niekomu dáš, tak môže to byť už ako korupcia.
- Ja si myslím, že nie.
- Ale myslím to akože obrazne.
- Lebo môžem dať tú bonboniérku len z vďaky, alebo proste keď som spokojný s doktorkiným prístupom a donesiem jej tú bonboniérku, tak to je akože moja vďaka. Neočakávam za to nič.

Je rozdiel, keď s tou pozornosťou prídete pred alebo až po?

- Áno, to je rozdiel.
- Áno.
- Áno, je.
- To pred je asi horšie...
- Pred je ako korupcia a po je ako pozornosť.
- Ja si myslím, že korupcia je už aj to, že pani doktorka má známeho, otec príde 2 hodiny pred začatím ordinačných hodín, je tam úplne prvý, príde známy z rodiny, automaticky je to prednosť. Akože v poriadku. Už aj toto beriem ako korupciu, hoci to nie je za úplatok, ale je to známosť, je to zvýhodnenie. Dobré, ak je zvýhodnený, vieš čo, o jednej končím, prídť. Budem sa ti venovať 2 hodiny.
- Ja by som to nedala ako korupciu.

Aký je rozdiel medzi korupciou a klientelizmom?

- Korupcia je za nejaký prostriedok a klientelizmus že niekoho poznám, že sa dohodneme. Že cez známych niekto niečo vybaví, aj keď to nie je za nejakú protislužbu.
- Morálne v podstate žiadny. Pre mňa nie.
- No vždy tam je niekto znevýhodňovaný. Napríklad, že sa niekto predbehne v rámci poradia, hej? Tak je tam vlastne postihnutý tým, že je posunutý ďalej. Pri tom, že keď dá niekto úplatok v rámci korupcie, tak je postihnutý ten človek tým, že jednoducho je tiež posunutý ďalej, ale za peniaze. Takto je to vlastne po známosti.

A čo je horšie?

- Asi tá korupcia.
- To je asi rovnaké.

A to, čo ste vy hovorili, že vám ten termín dali až po nejakej intervencii niekoho známeho, patrí do tejto kategórie javov, alebo nie?

- Ale ja som to nepovedal ako klientelizmus. Pretože oni to mali dané v rámci... áno, jasné, musel som využiť vzťahy, ktoré sme mali v rámci známosti, aby sa to dalo do toho správneho, ale bez toho by to asi nešlo. Alebo by sme museli potom využiť sťažnosť, čo by sme tiež nechceli, lebo viem, že by sme museli bežným ľuďom tu ublížiť, aby tomu, čo tu zarába 10.000, zobrali ešte aj prémie a odmeny, a tiež by sa mi to nepáčilo.

A tou sťažnosťou by sa to dalo vybaviť?

- Myslím si že hej.
- Určite.
- Áno, ja si tiež myslím.
- A tak to bola teória menšieho zla. Nebudem robiť napríklad problém tomu zamestnancovi, tak poprosím známeho, opýtaj sa, skús to vybaviť. Je to jednoduchšie, ako robiť tomu zle, čo fakt môže prísť o tú prácu potom.
- To je pyramída potom...
- On keď je raz v práci a má si plniť pracovné povinnosti. A keď si tie pracovné povinnosti neplní, tak musí znášať následky. Lebo to vyzerá tak, že ja pracujem len vtedy, keď na mňa tlačí môj nadriadený. A inokedy nie. Tak to teraz vyzerá...
- Áno, s tým súhlasím.
- Ale my sme im dali pocítiť, že to ako nie je v poriadku. A je to náš deň a my si tu nejdeme teraz sa ťahať, papierovať a robiť si ťažkosti, keď máme v hlave vybavovanie nášho najkrajšieho dňa v živote. A nebudem si znepríjemňovať ho sťažnosťami po mestskom úrade. A ako je postihnutý ten človek atď.
- Teraz sa vrátim k tomu všetkému. Že to je tá meloč, ktorá robí to veľké, lebo ako sa vrátim k tomu, ty si povedal, že 20 percent a 80 percent. No ale keď drobný človek stále berie ohľady, alebo istým spôsobom sami chceme, aby boli druhí morálni a my v podstate sa uchýlime k tomu, že potom vybavujeme, že to keď budeme robiť všetci, tak to sa vlastne postaví tá pyramída.
- V tom je ten rozdiel tá korupcia a presne ten klientelizmus.
- Ale ja sa vrátim k tej sťažnosti, keď už sa bavíme. Že dám tú sťažnosť. Nebudem to riešiť preto, že nechcem niekomu ublížiť. On má svoje povinnosti a ja mám svoje práva. Moje právo je vydať sa v piatok, prosím chcem

zaevidovať sťažnosť a hotovo. A tým, že každý bude niečo vybavovať, tým, že každý budeme dávať tomu lekárovi, tam tá pyramída sa stavia až vlastne na ten vrchol. Že keď 20 percent tých ľudí, ktorí to nemôžu ovplyvniť bude toto robiť, tak aj tých 80 percent sa na nás bude iba skláňať.

- No to bude iba narastať a narastať...
- Ja stále som zástancom nie takého radikálneho, že on hneď. My sme tej zamestnankyni dali pocítiť, že to nie je v poriadku.
- Prepáčte, ale aj tak ste to vybavili cez známost'
- Keby som prišiel na druhýkrát a nič by sa nevybavilo, tak dám tú sťažnosť. Ale ja dám priestor na prvýkrát. A my sme to chceli mať poistené. Vieš čo, bol tam problém, pomôž nám s tým...

2. Story 1:

Marek je už 5 rokov ženatý a s manželkou čaká druhé dieťa. Hneď po svadbe si podali žiadosť na mestský úrad o prideleniu nájomného bytu. Mestské byty vlastní a spravuje mestská firma BYT a.s. Tá im ho aj po narodení prvého dieťaťa zatiaľ neudelil. Keď sa Marek snažil dopátrať dôvody tohto rozhodnutia, zistil že na prideľovanie bytov nie sú stanovené presné pravidlá a že poradovník oficiálne neexistuje. Dovoľ sa, že viaceré bezdetné a dokonca slobodné páry dostali od mesta byty a to údajne preto, lebo majú známych na mestskom úrade. Iným zas pomohol úplatok úradníkom, vďaka ktorému sa dostali do poradovníka. Jeden z bytov, ktoré sú určené pre sociálne prípady bol dokonca pridelený miestnemu podnikateľovi, ktorý sa kamaráti s primátorom. Podobne to má fungovať aj prideľovaním miest do sociálnych zariadení, a to hlavne domova dôchodcov, do ktorého je veľmi ťažké sa dostať pre nedostatok miest.

VOLNÁ ROZPRAVA

Mohol sa tento príbeh stať aj vo Vašom meste? Počuli ste o podobných prípadoch vo Vašom alebo inom meste?

- Je to skôr bežné.
- Je to bežné, áno, mohlo sa to stať.
- Áno.
- Lebo do tých domovov dôchodcov, to mám viac-menej skúsenosti. Tam je problém sa dostať...
- Ja by som si zistila, kto tie byty bude rozdeľovať, ako teraz v Martine sa napríklad rozdeľoval jeden panelák pre sociálne slabších a malo sa to losovať. Zhodou okolností sa to robilo asi pred 2 týždňami, no a bytov bolo asi 25, ale losovalo sa len 20 bytov, lebo 5 bytov už bolo pridelených ako dopredu, po známosti a losovalo sa len z tých 20 bytov. No bolo tam 40 uchádzačov

a bohužiaľ 20 tie byty dostali a 20 ešte nie. Má sa ďalší panelák odovzdávať. Ale vidíte, že už sa nelosovalo 25 ako bolo bytov v tom paneláku, ale už len 20, lebo 5 už po známosti boli pridelené.

Ako to tí, čo to majú na starosti toto pridelenie, vysvetlili? Že nie 25 ale už len 20? Viete o tom niečo? Alebo ste počuli?

- Neviem, ako to vysvetlili. Ja mám taký dojem, že sa ani nikto nepýtal, že kde je tých 5 bytov.

Prečo sa nepýtajú? Ľudia sa boja?

- Áno, môže byť.
- Nemyslím si, že sa boja, že by sa im to vrátilo nejako. Tomu neverím. Ja by som sa toho nebála. Skôr sa boja o dom. Ale v zmysle... neviem to vysvetliť.
- Skôr by mali strach.
- Nie strach to nie je.
- Alebo si povedia, na čo sa ťahať s tými piatimi a nechám to tak radšej...
- Ja si tiež myslím, že zase koľko informácií podajú tí samotní. Väčšinou také veci, to vidím aj u nás, že tá vôľa ísť za tým ďalej chýba. Myslím, že ľudia sú vyčerpaní z toho, že pátrať po tom, prečo nebol ten byt, aké tam boli podmienky. Mnoho ľudí je unavených každodenným životom.
- Ja si myslím, že o tom ľudia ani nevedeli. Lebo takí, ktorí by sa do toho aj nejako zapracovali, o tom nevedeli. Lebo o tomto ja prvý krát počujem, že ich ľudia ani nedostali. Ale keby sa to zmedializovalo, že by sa ľudia do toho aj obuli.
- Bola jedna bytovka tuná v obci pri Martine, ktorá sa stavala, boli tam príspevky z eurofondov, zo štátneho rozvoja bývania..., s tým, že oni majú podmienku dostať 30 bytov napríklad pre toho, kto vám v obci zabezpečí nejakú podnikateľskú aktivitu, že zamestná zamestnancov. Pokiaľ my nevieme, kto to je, tak jednoducho my to nemáme ako zistiť. Či to bolo všetko v poriadku, alebo či tam bolo niečo v rozpore. A my nevieme, komu boli tie byty pridelené.
- Ale keby si chcel ten byt dostať ty, tak to zisťuješ. Napríklad. Alebo by si chcel dostať informáciu, že prečo tých 5 bytov. Ale nemal by si strach.
- Áno, tak že prečo boli pridelené. Že takéto boli podmienky.

A nedajú sa nájsť informácie tohto typu na webovej stránke tohto mesta?

- Dajú, ale ja tam nechodím.
- Tam to viem, že ten panelák bol pridelený mladým ľuďom, ktorí majú deti. Mladým rodinám. Sociálne slabším nie.
- My podmienky nevieme. To je zbytočné.

Mohol to byť aj miestny podnikateľ, ktorý má malé deti?

- To aj môže byť.
- Tak ale tie podmienky mali byť zverejnené predsa, kto môže žiadať o ten byt.
- Tu ide už o ten princíp, že im prišli pozvánky, alebo vedeli už rok dopredu čakatelia, že sa bude odovzdávať panelák, kde sa bude spôsobom žrebovania žrebovať 25 bytov. Oni to už vedeli, keď boli základy. Že tých 5 bytov mohol niekto ešte získať. Len jednoducho nemali na úplatky, nemali známych, aby ich potlačili.

Chodíte ne webovú stránku mesta Martin?

- Pozerám MHD, keď potrebujem autobus...
- Nie.

Prečo? Nezáujíma vás to?

- Nezáujíma ma to.
- Iba kultúrne veci.
- Takéto veci ako pridelovanie bytov, to nie.
- To sa nás netýka.
- Nie.

Čo viete o mestských firmách mesta Martin? Do akej miery je ich fungovanie transparentné z hľadiska hospodárenia?

- Napríklad to vyúčtovanie. Pre takého bežného človeka je tak šalamúnske, že neviem no.
- Myslím si, že sa istú dobu dial na Martinčanoch jeden veľký podvod a to napríklad s predajom tepla, kde bolo obrovské zarábanie na nás Martinčanoch, takže rozhodne existujú také firmy a rozhodne aj zarábajú na Martinčanoch. Lenže človek na to nemá čas a nie každý má chuť sa pliesť do veľkých vecí. Takže proste zaplatíme a sme ticho. Ale rozhodne bola tu jedna aféra, o ktorej určite viem, kde Martinská teplárenská zarábala vo vysokých počtoch a bránila ľuďom, ktorí si sami chceli zaviesť teplo do baraku. Proste funguje nejaká mašinéria, ktorá vám zakáže, aby ste si sám vy hospodárili s teplom a vlastne musíte prijať od takéhoto veľkého obra teplo, či sa vám to páči alebo nie. A ľudia boli zastrašovaní a ľudia boli pod hrozbami. Myslím si, že aj fyzickým útokom zastrašovaní, aby si sami neprijímali teplo presne od toho zdroja, od ktorého potrebujú. Je tam nejaká medzifirma, ktorá proste zarába na tom... akoby som to povedala... je stavebná firma, je medzifirma a je odberateľ. A tá medzifirma nechcela, aby ste si priamo kupovali od toho výrobcu.

A vyriešilo sa to?

- Ja si myslím, že sa to nevyriešilo. Všetci sú pod teplárňou. Toto je veľký obor, na ktorý podľa mňa normálny smrteľník nebude stačiť.

A čo na to mesto, volení zástupcovia občanov?

- Jednu dobu boli s ním kamaráti. Aj ten stred, to boli aj tí ľudia. S tým medzistupňom boli spojení.
- Mohlo do toho vstúpiť mesto, že by ovplyvnilo to, že sa snaží pre svojich obyvateľov vybaviť nejaké výhodnejšie podmienky, že napríklad v tomto prípade sa mesto nezastalo svojich. Mohlo to urobiť nejaké vyjednávanie.
- Áno, áno.

A v akom časovom horizonte to bolo?

- No do 5 rokov. A myslím, že sa s tým už potom nedalo urobiť nič. To je podľa mňa veľká aféra Martina.

A iné mestské firmy?

- Napríklad Bratné, Martinkovo...
- Aj Matra...

3. Story 2:

V meste sa investor spolu s primátorom dohodol o stavbe obchodného centra s umiestnením v historickom jadre a pamiatkovej zóne mesta, ktorej súčasťou je aj mestský park. Primátor, ktorý má väčšinu v mestskom parlamente investíciu bez problémov poslancami schválil. Osobne dal príkaz stavebnému úradu, aby urýchlene vydalo stavebné rozhodnutie. Miestnym médiám, ktoré sú financované radnicou prikázal neinformovať o investícii až do chvíle, kým sa nezačne so stavebnými prácami. V tom momente sa začne ozývať verejnosť a aktivisti, ktorí zistia, že stavebné rozhodnutie bolo vydané protizákonne, keďže stavba sa bude nachádzať v historickom jadre mesta bez toho, aby boli do stavebného konania prizvaní pamiatkari a občania mesta, ktorí majú zo zákona právo sa k stavbe vyjadriť. Primátor reaguje ubezpečením, že o stavebnom konaní bola verejnosť v zákonnej lehote riadne informovaná – informácia sa údajne nachádzala na úradnej tabuli mesta, ktorá sa nachádza na nástenke vo vnútri mestského úradu. Aj napriek naliehaniu laickej a odbornej verejnosti, žalobám a iným právnym prostriedkom sa na stavbe intenzívne pracuje. Vyrubujú sa vzácne stromy a demolujú sa historické budovy. Investorovi nerobí problém zaplatiť aj prípadné pokuty. Primátor odmieta

diskutovať s občanmi a aktivistami a reaguje tým, že drvivá väčšina obyvateľov mesta obchodné centrum víta. Rok po začatí stavebných prác je obchodné centrum dokončené.

VOL'NÁ ROZPRAVA

Mohol sa tento príbeh stať aj vo Vašom meste? Počuli ste o podobných prípadoch?

- Skoro ako v Žiline...
- V Martine nie, ale v Žiline.
- V Martine sa to stalo, v historickom centre. Mám pocit, že tá budova Milénia tam vôbec neseďí. Mám pocit, že tá budova je absolútne nevyužitá, možno z jednej tretiny.
- Hlavne že tam je mestský záchod.
- Ale to vôbec nie je pravda. Ten projekt už bol dlho vystavený, možno že si to nepamätáte, ale bol dlho vystavený v nejakom obchode, že sa to plánuje. A toto je vlastne všetko dá sa povedať, akože utajené. Takže neverím tomu.
- Áno.
- Keď skončila tá veľká aféra, neviem či si pamätáte, bolo to asi 2 roky dozadu na Severe, tie 4 činžiaky čo sú tam, je parčík. A tam sa mal stavať činžiak. Viem, že bolo veľké haló, že Severčania sa búrili, že proste trošku zelene a trávičky pre deti atď. Ale ja neviem, ako to skončilo, lebo tam nechodím. Neviem, či ten činžiak stojí, alebo si to presadil investor, alebo tí obyvatelia.
- Prestalo sa stavať, lebo sa zistilo, že tam je prameň. Takže preto.

Tak je to park, hej?

- No ten majiteľ si to tam skultúrnil.
- Ja tam chodím nakupovať, ale nie som s tým stotožnený. Ja blízko bývam. Ceny sú dobré. Som typický slovenský zákazník, idem za cenami, ale osobne mi tam nevyhovuje tá budova. Bol som zvyknutý, je tam Billa, je tam Jednota. Viem, zase nejaký kamarát robí tieto výmery pozemkov atď., ten priestor medzi Košútmi 2 a Košútmi 1, bol odjakživa nestavebná zóna nejakého oddychu. Areál, kde sa nepredpokladá nejaká zástavba z hľadiska, že aj to mesto má mať nejaký svoj environment, zástavba, zelená plocha atď. Prišli investori, zmena primátora... Už mal byť na novej strane McDonald, ďalšie nákupné stredisko obdobné Turipu, ďalšie potraviny a neviem čo všetko ešte. Čiže myslím, že sú to investori a nejaké lobistické skupiny, ktoré majú vplyv aj na mestskú zástavbu a výstavbu v meste.
- Určite.

Máte pocit, že vás mesto dostatočne informuje napríklad o stavebnom konaní?

- Ja si myslím, že nie sú zatajované. Keby človek za tým išiel, zistí. Ale ja si myslím, že nie je to ani v záujme, aby to bola obrovská kampaň urobená okolo toho. Takže je to na stránke mesta. Alebo malo by to tam byť. Ale bežný občan zrazu len vidí, že tam rastie niečo. Keď uvidí základy, prvé múry si pozerá stránky mesta. Áno, bolo to zverejnené vtedy a vtedy.
- Ale prepáčte, to bola od nich chyba.
- Nemôžeme čakať, že každému pošlú do schránky leták.
- Ale veď keď chcete, tak napríklad sa informujte. Určite by ste dneska nešli hľadať pre seba dom dôchodcov, lebo vás to nezaujíma. A čo by ste chceli? Aby ste to mali v tomto?
- Dobre. Len ja mám také informácie, že v rámci územného plánu mesta sú tu zóny, ktoré majú byť oddychové.
- Ale tá výstavba by tam nemala byť.
- To malo byť vlastne druhé centrum Martina. Akože moderné, nákupné.
- Ako vie pán, že na druhej strane bude McDonald?
- Ale ja som nechcel toto povedať. Ja viem, že v rámci územného plánu z nejakej doby bola táto časť oddychová. Tam nemala byť žiadna zóna výstavby. Za nejakých okolností sa to zmenilo. Toto som chcel povedať. Nič viac.

Máte pocit, že vás mesto dostatočne zapája do rozhodovania? Trebárs o tom stavebnom konaní?

- Nezdá sa mi.
- Buď je to áno, buď je to niekde zavesené alebo...
- Myslím, že by toto riešenie neovplyvnilo absolútne nič...
- Nie je to potrebné.
- Čím viac ľudí, tým viac názorov a tým viac problémov.
- Áno. Viete, iné keď tam býva...

A kto má potom o tom rozhodnúť?

- No na to sú poslanci.
- Nie že by to urobili bez nás, ale mohla by byť nejaká diskusia pred tým.

Kde by tá diskusia mala prebiehať?

- Na mestskom úrade.
- Napríklad.
- Ten poslanec by mal nejakú tú schôdzu zvolať a teraz informovať tých občanov.
- Medzi ľuďmi možno viac...

A nechodia medzi ľuďmi?

- Nie.
- Nie, nechodia.

Ako to je s miestnymi médiami? Je tu nejaká mestská televízia?

- Áno, je.

Myslíte si, že ich spravodajstvo je nestranné, objektívne, alebo fungujú v záujme zriaďovateľa?

- Nemám ten pocit.
- Nie.
- Je to asi také skutočné, ako to tam je.

Kto je zriaďovateľom?

- Mesto.

Sú tam diskusie, v ktorých sa riešia aj kontroverzné témy, napr. pokiaľ ide o územné plánovanie, stavby, investície?

- Tak sú.
- Sú, ale hlavne je tam aj záznam z toho zasadnutia. Takže to tam môžete sledovať.
- Ako sa hádajú. Ale k čomu dôjdu, tak...

4. Story 3:

Peter má malú stavebnú firmu a zamestnáva 9 zamestnancov. Okrem súkromných zákaziek sa snaží získať aj mestské zákazky. Naráža však na neochotu pracovníkov, ktorí mu navyše odmietajú poskytnúť informácie o prebiehajúcich verejných súťažiach a stavebných ponukách. Myslí si, že verejné súťaže sú zmanipulované a že ich vždy vyhrávajú tí istí ľudia. Známy poslanec mestského zastupiteľstva, ktorý je proti primátorovi, ho informuje, že boli prípady, keď obálky s ponukami do súťaží boli vopred otvorené. Chce sa osobne stretnúť s primátorom mesta alebo jeho zástupcom, avšak stretnutie mu nie je umožnené. Mesto pravidelne udeľuje dotácie, o ktorých sa však Peter dozvedá, že sú vždy schválené mestským zastupiteľstvom pre spriatelenej firmy. Primátor má údajne podiely vo viacerých firmách, ktoré predtým vlastnil a ktoré teraz dostávajú jednu mestskú zákazku za druhou. Podnikateľ nevie ako situáciu ďalej riešiť a radšej odchádza podnikáť do iného mesta.

VOL'NÁ ROZPRAVA

Mohol sa tento príbeh stať aj vo Vašom meste? Počuli ste o podobných prípadoch, kedy podnikatelia odišli, alebo pociťujú korupčné správanie mestských pracovníkov (predstavitel'ov) vo Vašom alebo inom meste?

- Je to málo pravdepodobné.
- Tak určite sa tu tie javy vyskytujú.
- Chceš sa stretnúť s primátorom, môžeš ísť. Primátor mal deň otvorených dverí.
- Áno, áno.
- Ale tam sa nedá nič vybaviť. Napríklad o tých zákazkách, v ktorých by chcel ten pán podnikat'.
- Dobre, ale môže aspoň povedať. Tu je problém, že sa s ním vôbec nemôže stretnúť.

Sú niektorí podnikatelia vo vašom meste uprednostňovaní pred ostatnými?

- Áno.

Ako sa tomu dá zabrániť?

- Ťažko.
- Ruka ruku myje. To je... Nič.

A tie informácie, ktoré o tom máte, sú dôveryhodné?

- Áno.
- Ale pokiaľ nechceme niečo zmeniť, tak to nezmeníme. Ako narážam na to, či to tu je, alebo či to tu bude. Keď k tomu budeme pristupovať tak, že je to tu a aj to tu bude, tak ako takto to naozaj nejde. Pokiaľ nechceme aby sa to zmenilo.
- To mesto má nejakých ľudí, ktorí sa nejako združili. To nemusia byť len poslanci. Ktorých nevidíme. Môžu byť z rôznych oblastí. A oni nejakým spôsobom si rozumejú. Ako ten smrteľník nemá šancu.
- Nemá samozrejme. Ale keď sa k tomu dostane, má nejaké práva, ktoré môže využiť. Minimálne aspoň to, že teda sú tie voľby a môžem ísť zmeniť to vedenie. Ja s tým nesúhlasím, že robí tie veci a hentie veci, uprednostňuje kamarátov alebo čo, nedovolí mi, aby som sa s ním stretol. Ja mám raz za pár rokov určité právo ako...
- Ale čo ty urobíš? Pôjdeš za kamarátom, ktorý vlastní televíziu dajme tomu, a povieš mu: chcem povedať niečo o tvojom kamarátovi.
- Nie, nepôjdem. Urobím to, že ak som ho volil pred tým a dal som mu dôveru, tak....
- Ale ja nehovorím o poslancovi. Ja hovorím o skupinách ľudí, ktoré sú z rôzneho odvetvia.
- Áno, lenže tie skupiny sú napojené na niekoho.
- Ale ten poslanec tam iba zdvíha ruku.
- Dobre, ak zdvíha ruku. Padlo tu, že nestretávajú sa s nami atď. Ja som ho volil, on má reprezentovať moje názory, môj postoj. On má prísť za ľuďmi, ktorí ho volili a má im vysvetliť. Je zmena územného plánu, sú takéto a takéto podmienky. Súhlasíte s nimi alebo nesúhlasíte? Z toho, čo povedia ľudia, on má tak zodvihnúť ruku.
- Ale ja pýtam na ten prípad. On sa spýtal, či je nejaký podnikateľ zvýhodnený. Čo ty ako smrteľník, bežný človek, máš urobiť pre to, aby nebol zvýhodnený jeho kamarát, ale poznáš nejakého známeho, prečo neposunie jeho? Čo ako ty smrteľník môžeš spraviť?
- No však ja ti to teraz vysvetľujem. Keď si si volila medzi niekým, tak toho pošleš preč jedine voľbami. Je nemôžem predsa ísť za niekým, lebo nikoho nepoznám z tých, čo sú vyššie. Ja nepoznám ani susedku hej? Ako v úvodzovkách. A čo s tým iné ja môžem robiť?
- No veď vravím, že na niektoré veci ja nemôžem nič.
- Sa dostanem ešte do takých problémov, že ešte mi zoberú na druhý deň auto...

Máte pocit, že sa v meste Martin za posledné obdobie z pohľadu fungovania mestskej samosprávy a mestských úradov a firiem, z pohľadu boja proti korupcii a klientelizmu niečo zmenilo, zlepšilo?

- Áno.
- Ja mám pocit, že sa to mení k lepšiemu.
- Transparentné mesto. Môžeš si pozrieť na nete, kde dáva peniaze mesto, ako nakupuje služby. Ja osobne to nepozerám.

Kto viete o tomto projekte transparentné mesto? Počuli ste o tom?

- Nepočul.
- Trošku. Že je to zviditeľniť, sprístupniť verejnosti trošku viac to fungovanie mestského úradu, ako tej mestskej politiky a podobne... Ako tie základné informácie tam sú. Ja osobne mám pocit, že nejako sa to trošku zlepšuje, nemám extrémne negatívne skúsenosti s tým prvým kontaktom. 50 na 50. Tak, ako ste už povedali. Niektorý úradník má zlý deň, niektorý má dobrý deň. Také bežné veci. Nemôžem povedať ani extrémne áno, ani extrémne nie. Ale mám pocit, že to mesto sa v podstate skrášľuje, vidno nejaké projekty že sa robia.

Pocítili ste nejaké praktické dopady?

- Nevidíme do toho.
- Asi nie.
- Akože neviem, či sa znížili ceny, ja neviem z tepla, alebo z odpadu, alebo čo...
- Sú dve firmy, ktoré napríklad idú kosiť. Že či si vyberieš tú, ktorá je v najlepšej cenovej ponuke, alebo si vyberieš preto, lebo tú pani poznáš.
- Ale ja o tom nerozhodujem.

Máte pocit že korupcia tu je, že rozhoduje o týchto veciach? Či je to transparentnejšie, korektnejšie, alebo je to len projekt?

- Neviem posúdiť, ale keď sme názoru, že je to všeobecne vládne, tak asi je to aj tu, len my o tom nevieme. Ako myslíme si to, ale nejako potvrdiť...
- Nevidíme tak do vnútra toho...
- Ale napríklad vrátim sa k tým smetiam. Že dajme tomu smeti tu nemusia stáť 250 korún, ale môžem tam si objednať nejakú inú firmu. Ale zoberiem si len tú, ktorú má u svojho kamaráta. Tak nebude ponúkať tebe smeti za lacnejší peniaz, lebo toto ponúkol kamarátovi, ktorý to urobí za 500 korún.
- Nemôžeme to posúdiť. Ako teoreticky by sme to pripustili, ale...

Výsledky prieskumu - Krupina

BLOK I: POSTOJE KU KORUPCII VŠEOBECNE

1. Subjektívne vnímaná miera závažnosti a spoločenskej nebezpečnosti korupcie

VOĽNÁ ROZPRAVA

Akým smerom sa podľa Vás uberá celkový vývoj na Slovensku: správnym alebo nesprávnym smerom? Ktoré sú hlavné spoločenské problémy v súčasnosti?

- Nezamestnanosť.
- Napríklad nemocnice, zdravotníctvo...

V čom sa prejavujú najviac tie problémy?

- Teraz momentálne akurát zatvorili pôrodnické oddelenie, je to zatvorené. Ešte keď sú tak ďaleko Štiavnica a Zvolen... Nedostupnosť zdravotníckej starostlivosti.

Zlepšuje sa zamestnanosť v Krupine?

- Nezlepšuje, skôr zhoršuje.
- Práveže áno, zhoršuje sa to. Je to strašné...

Čo sa stalo také zásadné v tomto roku, kto skrachoval, či prestal fungovať z takých tých väčších zamestnávateľov?

- Ono to nekrachuje, len tie objednávky majú prísť zo súkromných sektorov.
- Obmedzovanie a znižovanie počtu najväčšia firma, čo zamestnáva...
- Z časti sa ukáže, ale skôr nie tak úplne

Čo ešte vnímate, ako vážne problémy?

- V Krupine pošta, jednoznačne.

Necítiť, že je to okresné mesto?

- Nie, vôbec.
- Vôbec necítiť.
- Za ten čas sa to mohlo zlepšiť...
- Zlepšilo sa jedine iba k horšiemu... Ako služby proste k horšiemu.

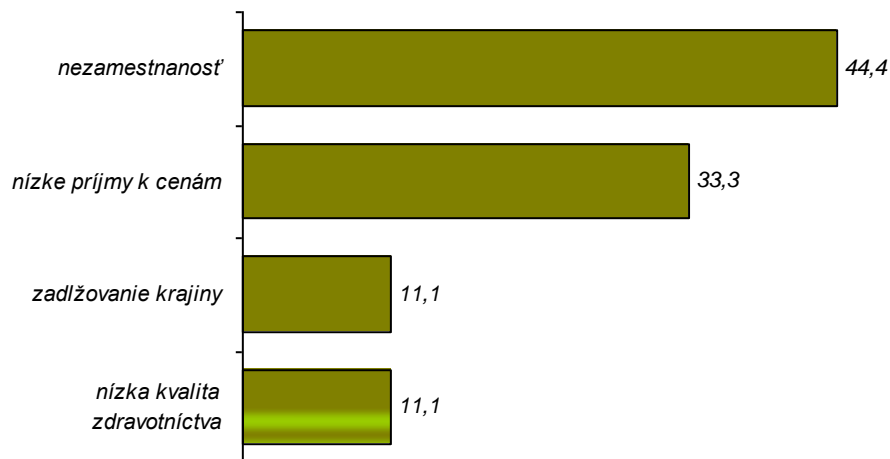
Čo tu chýba najviac takých vecí, čo by malo mať okresné mesto?

- Toho je dosť...
- Mne sa nepáči, že sú napríklad tie multifunkčné ihriská, deti, vlastne, to je vlastne pre dospelých, ktorí si to zaplatia a deti sa tam vlastne ani poriadne mimo školy nedostanú.

PÍ SOMNE

- **Vyberte z tohto zoznamu 4 problémy, ktoré sú podľa Vás najzávažnejšie:**
 - nezamestnanosť
 - zadlžovanie krajiny, deficit štátneho rozpočtu
 - problémy s fungovaním súdnictva, vymožitelnosť práva
 - nízke príjmy a »svetové« ceny u nás
 - korupcia a klientelizmus
 - zväčšovanie sociálnych (majetkových) rozdielov medzi ľuďmi
 - nízka kvalita a zlá dostupnosť zdravotnej starostlivosti
 - nízka kvalita školstva

Uviedli na prvom mieste

Uviedli medzi štyrmi najzávažnejšími

VOLNÁ ROZPRAVA

Čo ste dali ako najzávažnejší problém?

- Ja som dala áčko

Kto dal ešte áčko - čiže nezamestnanosť? Štyria.

Čo ste dali ostatní?

- Ja som dala géčko

Prečo ste si vybrali práve to géčko?

- Nízka kvalita zdravotníctva...
- Vy vidíte do toho zdravotníctva, vy ste zdravotníčka
- A počúvam tých ľudí ako občan na psychiatrii...
- Ja som dala déčko, čo značí nízke príjmy a svetové ceny.

Ako to vnímate? Naozaj je to tak, že je veľký nepomer medzi tým, aké sú u nás príjmy a ceny?

- Určite.

Ako sa to vyvíja?

- Vyvíja sa to k horšiemu.
- K horšiemu.
- Ja si tiež myslím, že vlastne niektorí čerpali zo zásob, z darov a dedičstva a už po tých dvadsiatich rokoch si nevedia dať rady a už sú tam, kde vy pracujete: sú to také až psychiatrické problémy...

A ktoré sú také najhoršie položky z hľadiska vysokých cien, čo je podľa Vás také najneprimeranejšie?

- Stravovanie.
- Potraviny.
- Lieky.
- Keď sa to porovná napríklad s Rakúskom alebo s ostatnými krajinami, tie ich príjmy a ceny niektorých potravín, ktoré v podstate sú aj vyššie, tak to už o čomsi hovorí...
- Pre mladých ľudí si myslím, že bývanie.
- Je to smutné.

Ako je to tu? Sú tu vysoké ceny bývania?

- Ja si myslím, že na to, aké sú tu príjmy, je to určite drahé.
- Nielen bývanie, ale aj ceny tepla a teplej vody. Ja som porovnávala so Zvolenom, mám tam sestru, ktorá má vyššie príjmy a platí menej. Sledujeme situáciu aj v Bratislave, aj na východe....
- Ja som dal béčko, zadlžovanie krajiny...

Ako to vnímate, v čom je ten problém?

- Problém je vo vláde.

Myslíte si, že sú ľudia pripravení na to, aby v záujme zníženia deficitu niečo obetovali?

- To už asi ťažko. Ale je to horšie, keď sa to nerieši teraz, o desať rokov to bude ešte horšie. Tak potom čo zdravotná dostupnosť? To je ako na Ukrajine - za chvíľu...

Kto ste nezaradili medzi tie štyri najdôležitejšie nezamestnanosť? Dvaja.

Kto ste nezaradili medzi tie štyri najdôležitejšie zadlžovanie a deficit? Piati.

Kto tam nemá céčko? Piati.

Myslíte si, že so súdmi nie sú také problémy?

- Môžem povedať za seba? Viem to z televízie alebo z rozhlasu a je to pomerne dosť zlé, je to problém.

Kto tam nedal tie príjmy a ceny? Dvaja

Korupcia a klientelizmus, čo vám to hovorí? Kto to nemá zaradené? Piaty.

Myslíte si, že je to závažný, alebo to nie je nezávažný problém, ako sa to prejavuje?

- Problém to určite je, ale najmä vo väčších mestách.

Kto nedal efko, zväčšovanie sociálnych nerovností, teda majetkových rozdielov medzi ľuďmi? Siedmi.

Neprejavuje sa to v Krupine?

- Všetkade je to tak, ale v Krupine nie je nejaký špeciálny.
- Niektorí si uvedomili, že sa tam narodili, v tej skupinke. Asi pravdepodobne budú pokračovať, alebo popracujú na sebe a sú silní a výnimoční ľudia.

A keď popracujú, je to zaslúžené?

- Určite sa musia namáhať.

Myslíte si, že tí, ktorí sú na tom najlepšie, to dosiahli čestne?

- Nie.
- Všetkému treba čas.
- Áno.
- Ale vždy je lepšie, keď človek má nejakých bohatších rodičov a ide sa ľahšie hore.
- Lepší základ.

Kto ste tam nedali nízku kvalitu a zlú dostupnosť zdravotnej starostlivosti?

Troja.

- Ani ja som nedala, ale dala som to ako rozhodujúcu situáciu

A kvalita školstva, koho netrápi natoľko, aby ju zaradil? Osmi.

Aké je školstvo v Krupine?

- Gymnázium.
- Obchodná akadémia, dve základné školy - jedna sa teraz renovuje.
- Učilište.
- Dve materské a stredná odborná škola a celkovo sa základné školy snažia.

A čo tu chýba zo škôl? Čo by bolo dobré, keby tu bolo?

- Na takýto počet obyvateľov ťažko povedať.
- Nejaké odborné školy aspoň.

Akého zamerania?

- Obchodná tu mala byť.
- Nejaké tie marketingové školy. Je vo Zvolene obchodná, tak by mohla byť aj tu a pokračovať, aby deti nemuseli ďaleko dochádzať.

Myslíte si, že by to mesto Krupina utiahlo?

- Kvalitní pedagógovia, ktorí by museli niekde bývať...
- V dnešnej dobe asi ťažko.
- Je to zložité.
- Keby sa skorej na tom popracovalo, určite by sa to dalo zvládnuť. Teraz sa nedá.
- Tu je tradícia, keď ja som mala pätnásť, tak som vedela, že na strednú školu pôjdem mimo mesta, že budem maturovať inde, lenže to už vlastne všetci vedia, kde už teraz nikde nič. Deti od pätnásť rokov chodia inde.
- Tak, ako je trebárs v tom Zvolene, čo je odborná, sú tam oddelenia ako kuchár, čašník a kaderník, kadernička, kozmetička, vizážistka...
- Ale to funguje aj na učilišti poľnohospodárskom, kde sú dokonca aj cukrári, ale to neviem.
- Ale kaderník nie je.
- Čašník, kuchár.

A sú tu nejaké učilišťa?

- Poľnohospodárske.
- Máme nejakých strojárov, elektrikárov.
- Aj obchodné a poľnohospodárske učilište.

Aký záujem je o to učilište?

- Tak nové odbory otvoria, podľa tých príhovorov riaditeľa to býva pravidelne.

A absolventi sa uplatňujú, neuplatňujú?

- Uplatňujú sa myslím.
- V Krupine nemyslím.
- Skoro vôbec.
- Lebo aj hranice sú tam, vieš?! Ale na učilišti nie sú.
- Ale uplatnia hlavne strojársky priemysel, takže podľa mňa uplatnenie majú.
- Sa nemôžu zamestnať všetci v Krupine, to je nemožné.
- Už chýbajú, najmä strojárskym firmám chýba mladá generácia, ktorá má výučný list, alebo nejaké také základné znalosti. Jedného času bol taký trend, že firmy sa o to snažili, spolupracovali, príspevky finančné, že... či to bude pokračovať...

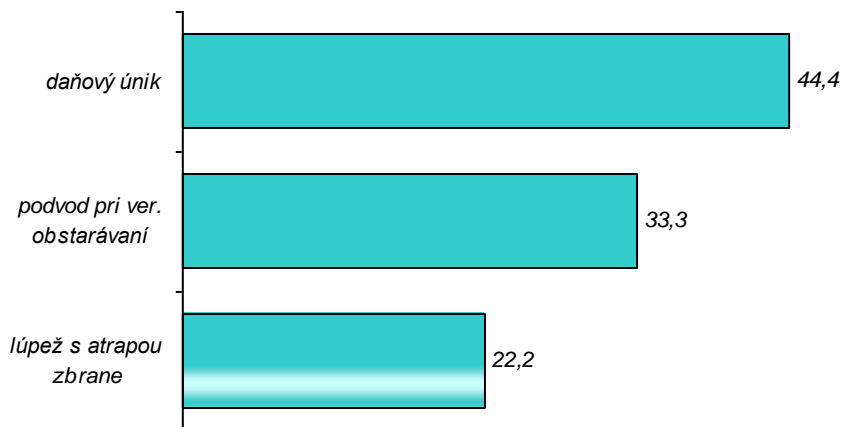
Aké profesie tu chýbajú?

- Strojariina skôr.
- Kamenári, ale to je všetko.
- Automechanici sú.
- Tak ako hovorila Milka, že napríklad čašníci, barmani a tak. Je tu viacero podnikov alebo z iných miest a krajov
- Proste tam je najväčší problém firmy a súkromný podnikateľ hľadajú ľudí, najmä mladých nad 26 rokov a chcú, aby už mali prax za sebou.
- A také lesnícke, lesníckeho zamerania - čo sa týka profesií, spracovanie dreva.

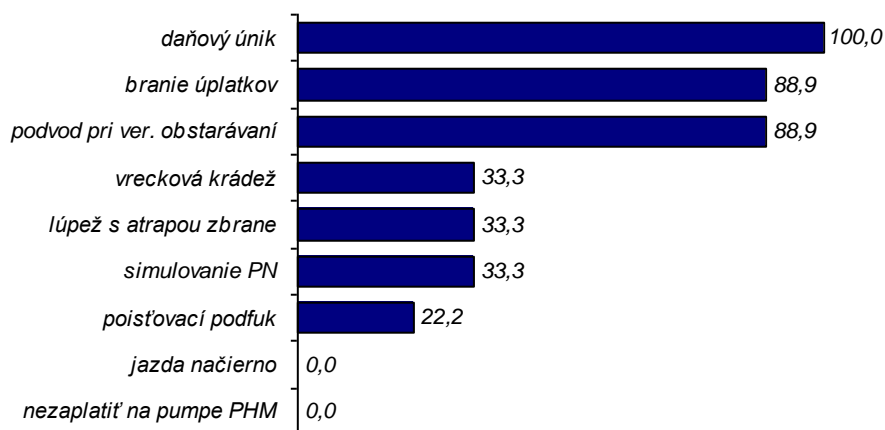
PÍ SOMNE

- **Teraz z iného súdka: vyberte z tohto zoznamu rôznych prečinov majetkovej/finančnej povahy 4 také, ktoré pokladáte (bez ohľadu na spôsobenú škodu) za spoločensky najnebezpečnejšie:**
 - daňový únik
 - vrecková krádež
 - branie úplatkov
 - poisťovací podfuk
 - podvod pri verejnom obstarávaní
 - jazda »načierno« autobusom/vlakom
 - lúpež s použitím atrapy strelnej zbrane
 - predstieranie (simulovanie) choroby kvôli poberaniu nemocenskej
 - natankovanie PHM na pumpe a útek bez zaplatenia

Uviedli na prvom mieste

Uvedli medzi štyrmi najzávažnejšími

VOL'NÁ ROZPRAVA

Čo si myslíte, čo je z týchto pre spoločnosť najnebezpečnejšie? Čo ste dali na prvé miesto?

- Daňové úniky

Koho to poškodzuje?

- Nás všetkých
- Ja som dal podvod pri verejnom obstarávaní.

Lúpeže kto dal? Traja.

- Je to dosť nepríjemné, keď vás chcú okradnúť niekde na pošte alebo v krčme, alebo na pumpe zbraňou...

Ako vnímate úplatky, čo to spôsobuje spoločensky?

- Ja som robila vo výchove nejakých 7 rokov, tak je to veľmi zlé, keď človek to pozoruje a keď nevie, čo ho očakáva v dospelosti. Ťažko sa to vysvetľuje. Lebo v každej rodine majú inú morálku napríklad, aby to neznelo tak moc kriticky, už od deviatej ráno sú v kostole a už potom nerobia nič.

Čierni pasažieri?

- V Bratislave je to trend.
- Tam je to zábava.

Ale v Krupine to nie je problém?

- Nie, nie je.

Kto nemal lúpež uvedenú? Nezdá sa vám to závažné?

- Závažné to je.
- To sa stáva všade, všeobecne to beriem, ale oproti daňovým únikom je to tu pasé...

Čo tí samoobslužní pumpári? Nie je to krupinský problém?

- Myslím si, že ani nie.
- Nie.
- Ako z tej frekvencie prečinu a kvantifikovane nie je ako finančne závažné...
- Ak sa niečo deje, čo nemá čas ani zaplatiť.

Za ktorých z týchto skutkov by ste dali najvyššiu trestnú sadzbu?

- Běčko.
- Ja tak isto běčko.
- Tam, kde sa točia najväčšie, tak to je to éčko.
- Alebo céčko.

A myslíte si, že tie súčasné sadzby sú nízke?

- Nie sú spravodlivé.
- Sadzby sú upravované pomocou práva.
- Je to absurdné.
- Dlho to trvá.
- Je to v zlom stave.
- Hej, lebo keď na to prídu, odstúpi.

Problémom je skôr to, že tie skutky nie sú potrestané ako výška sadzby?

- Áno.

- Určite.
- Čo nie je v zákone, to využijú...
- Problém je tým pádom to, že to nadväzuje spolu a je vidno, že je tam ten problém a nevyrieši sa to a takže to láka tých ľudí a to súdnictvo je také aké je...
- Je to previazané spolu.

Na aký iný trestný skutok by ste dali pre najvyššiu trestnú sadzbu?

- Jednoznačne to éčko, ale dala by som aj to áčko.
- Ja by som dala áčko.
- Áčko.
- Céčko.
- Éčko.

2. Subjektívne vnímanie podstaty korupcie

VOLNÉ ASOCIÁCIE

Čo Vám zide na um ako prvé keď sa povie »korupcia«?

- Politika.
- Súdnictvo.
- Polícia.
- Previazanosť.
- Zdravotníctvo.
- Verejné obstarávanie.

VOLNÁ ROZPRAVA

Ako by ste zadefinovali korupciu, čo už je a čo ešte nie je korupcia? Aké sú jej stupne?

- Podľa toho, koľko je v tom ľudí zaangažovaných, podľa toho, na akých postoch a tak...
- Korupciu vidím ako podplácanie niečoho, čo si môžu dovoliť iba tí bohatší a proste v dnešnej dobe si to zaplatia aj zdravie, lebo ten, kto nemá peniaze, sa nevylieči, berie sa to ako úplatkárstvo.

Čo je takým najmiernejším a najnižším stupňom korupcie? V čom sa začína?

- V úplatkoch určite.

Čo sú úplatky? Keď prinesie pacient lekárovi bonboniéru, je to už úplatok?

- Keď niekam idem s tým, že chcem, tak dám.
- Ale keď dám dopredu, tak je to niečo iné.

Aj keď je to drobnosť, tak je to úplatok?

- Človek ide s tým, že to vybaví kladne...
- Už očakáva, že vlastne kladne...
- Že ho uprednostní...

Čo povieť na to, ak sa dvaja uchádzači o niečo uchádzajú, nie je medzi ich ponukami výrazný rozdiel a ten, kto o tom rozhodne, to prideli svojmu známemu?

- Klientelizmus.

Čo rodinkárstvo? Čo to je? Funguje to?

- Funguje
- Určite funguje odjakživa, je to historický fakt.

Ako sa to potom ďalej stupňuje? Ktorá je najhoršia forma korupcie?

- Mafia.
- Pri tom verejnom obstarávaní myslím si že, je to najväčší problém, najvyšší vedia, čo a ako najviac vyťažiť peňazí a aj keď majú veľa, dokážu ešte viacej vyťažiť tým že, vedia, ako to beží a proste vedia, ako sa obohatiť ešte viac.

Hovoríte o najvyššej korupcii na najvyšších miestach, nie v okresných krupinských pomeroch?

- Všeobecne sa to týka, ale v Krupine sa netočia až také peniaze.
- Najskôr tam, kde nie je taká kontrola a kde sú také peniaze, kde sa dá k tomu dopracovať.

Drobná pozornosť po nejakej službe ešte nie je korupcia, ale ak dáva niekto dopredu, je to už začiatok korupcie?

- Je.

Ak sa niečo rieši po známostiach alebo rodinných väzbách, má to parametre korupcie? Alebo je to menej škodlivé?

- Je to už problém, ale nie taký veľký.

Čo je to klientelizmus a rodinkárstvo? Kde to funguje?

- Na vysokých školách určite.
- V zdravotníctve...

Ako sa to prejavuje?

- Máte nejaký problém, trebárs ísť ďalej študovať, musíte mať známosti cez rodinu... V Bystrici a Bratislave tam jednoducho si musíte vybaviť známost alebo idete a skúsite, či vás zoberú.

Kde sa s tým ešte môžete stretnúť?

- O politike sa dosť hovorí, neviem či to je ako...

Aké benefity môžu byť na takých nižších stupňoch politiky?

- Zamestnanie, na mestskom úrade - tam to funguje...

Čo ekonomické špičky a korupcia?

- Daňové úrady.
- Daňové úniky...

Ako to súvisí s daňovými úradmi?

- Nemyslím konkrétne takéto daňové úrady, Daňové riaditeľstvo - je to podnikanie vo väčšom.

Sociálne javy majú množstvo účastníkov, z ktorých zvyčajne možno vybrať dvoch hlavných aktérov: v obchode je to obchodník a zákazník, v práci zamestnávateľ a zamestnanec, v divadle herec a divák a pod. Ako by ste označili hlavných aktérov korupcie? Kto je z nich aktívny («motor») a kto je len »pasážier«? Ktorí sú ďalší aktéri korupcie?

- Všetci chceme niečo získať.
- Zákazník určite... Nemyslím v obchode, ale zákazník niečo ako pacient v zdravotníctve...
- Zákazník a sprostredkovateľ.

Má korupcia sprostredkovateľa? Kto je sprostredkovateľom korupcie vo vzťahu lekár - pacient?

- No ten lekár je sprostredkovateľ...

Môže sa stať, že si tie úlohy vymenia?

- Určite nie...
- Môže, spätná väzba funguje, to je jasné.

Aké sú celkové negatívne dopady korupcie pre spoločnosť?

- Prejavuje sa to v morálke samozrejme, kazí morálku.
- Tí bohatší si môžu dovoliť toho viacej, lebo tí chudobní nebudú mať toľko toho, ako...

Ak sa zrátajú celkové výsledky korupcie, čo to spôsobí?

- Morálny deficit spoločnosti.
- Aj finančný deficit...

Kde tie peniaze stratené v korupcii chýbajú?

- V školstve, v zdravotníctve, jednoducho štátu...

Má korupcia aj pozitívne stránky?

- Tak pre jednotlivca určite, pre spoločnosť v žiadnom prípade.

Dolieha korupcia aj na vás? Spôsobuje Vám problémy?

- Pri výchove detí.
- V škole vidia, že iní majú rodičov-podnikateľov, že tí majú viacero možností a oni to tiež chcú mať. Alebo aj v televízoroch vidia všelijaké tie príklady...
- Napríklad som nevedela vysvetliť, keď sa ma dieťa v predškolskom veku opýtalo, prečo je to tak, že sa robia rozdiely.
- Až keď na to samo príde, pochopí to, bude mať ľahší život...

Treba s korupciou bojovať? Ako?

- Ťažko, je to celosvetový problém, v zahraničí to funguje rovnako ako na Slovensku.
- Určite.

Kto má s korupciou bojovať?

- Skoro všetci, začať treba od seba.
- Predovšetkým by mali ísť vzorom authority.

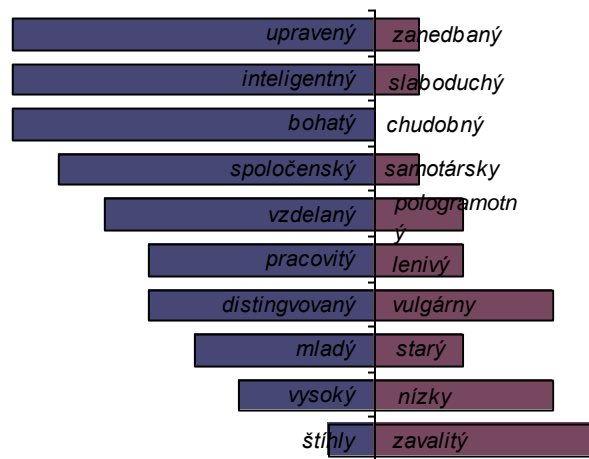
Kto sú authority?

- Mali by to byť politici a poslanci, ale nie sú.
- Nevieme, či sú alebo nie sú, lebo ich poriadne nepoznáme. Predvolebné kampane sú veľmi povrchné.

ŠTRUKTÚROVANÉ ASOCIÁCIE

Keby bola korupcia človekom (osobou), aký by to bol človek, ako by vyzeral, aké by mal vlastnosti? Bol by:

- mladý alebo starý?
- bohatý alebo chudobný?
- inteligentný alebo slaboduchý?
- pracovitý alebo lenivý?
- štíhly alebo zavalitý?
- vzdelaný alebo pologramotný?
- vysoký alebo nízky?
- upravený alebo zanedbaný?
- spoločenský alebo samotársky?
- distingvovaný alebo vulgárny?

BLOK II: KORUPCIA A JEJ FORMY V OBLASTI MIESTNEJ SAMOSPRÁVY

1. Všeobecné skúsenosti s miestnou samosprávou

VOLNÁ ROZPRAVA

Ako často prichádzate do styku s miestnou samosprávou? Čo ste (naposledy) vybavovali (potrebovali), aký bol priebeh a výsledok.

- Tak keď potrebujeme zaplatiť nejaké miestne poplatky, za smeti.
- Drobnosti som vybavovala, dotyčná pani tam nebola, ale kolegyňa ju zastúpila a bola som spokojná.

A čo negatívne skúsenosti?

- Som predseda samosprávy, v bytovke máme také problémy s potkanmi a s kontajnermi. A čo sa týka kosenia. Pozemok je mestský a byty sú spoločenstvo a je to taký problém, mesto nás núti kosiť, pošlú na nás policajtov.

Skúšali ste niečo robiť?

- Písali sme ohľadne kontajnerov primátorovi.

Limit na odpoveď už vypršala?

- Vypršala a nič sa nedeje. Pani vo vedľajšom vchode sa s primátorom osobne pozná. Sľúbil, že niečo s tým spraví ako deratizáciu. Ale povedal, že nemá význam robiť deratizáciu a tým to skončilo. Písomnú odpoveď nedal.
- Jednoznačne odpoveď tam mala byť.

A čo stavebné konanie, aké máte skúsenosti?

- Vybavoval som stavebné povolenie sedem-osem rokov naspäť a až nato, že tých materiálov je veľa k tomu, ale mám celkom podobné názory, ako boli povedané. Ale myslím, že aj tak zhruba viem, že tam na životnom prostredí ľudia pracujú.

Stretli ste sa v samospráve s nejakými korupčnými náznakmi, čo by sa dali viac alebo menej priradiť pod korupciu?

- Poslanec robí pre mesto stavebný dozor. V podstate to, čo robí mesto, za tým stojí on.
- Aj ja som si to všimla, že to robí. Je to konflikt záujmov.
- Ale keď má početnú rodinu, tak musí nejako žiť, veď aj ty máš početnú rodinu.

Myslíte si že tie prejavy korupcie tu existujú, ale vzhľadom na rozmery mesta, nie sú také vážne a viditeľné, aby o tom vrabce čvirikali?

- Čvirikajú vrabce tu o tom, vieme to všetci.
- Deje sa to tu určite.
- Nikto na to nepoukáže, lebo sa boja.
- To sa jeden pán obul do týchto vecí a vyhorela mu chatka...
- Takéto veci sa tu dejú.

2. Story 1:

Marek je už 5 rokov ženatý a s manželkou čaká druhé dieťa. Hneď po svadbe si podali žiadosť na mestský úrad o prideleniu nájomného bytu. Mestské byty vlastní a spravuje mestská firma BYT a.s. Tá im ho aj po narodení prvého dieťaťa zatiaľ neudelil. Keď sa Marek snažil dopátrať dôvody tohto rozhodnutia, zistil že na pridelenie bytov nie sú stanovené presné pravidlá a že poradovník oficiálne neexistuje. Dovoľal sa, že viaceré bezdetné a dokonca slobodné páry dostali od mesta byty a to údajne preto, lebo majú známych na mestskom úrade. Iným zas pomohol úplatok úradníkom, vďaka ktorému sa dostali do poradovníka. Jeden z bytov, ktoré sú určené pre sociálne prípady bol dokonca pridelený miestnemu podnikateľovi, ktorý sa kamaráti s primátorom. Podobne to má fungovať aj pridelením miest do sociálnych zariadení, a to hlavne domova dôchodcov, do ktorého je veľmi ťažké sa dostať pre nedostatok miest.

VOLNÁ ROZPRAVA

- **Mohol sa tento príbeh stať aj vo Vašom meste? Počuli ste o podobných prípadoch vo Vašom meste?**
- Určite áno, pamätám si, keď sa tu dostavali byty a stalo sa to takýmto klasickým spôsobom.
- Určite sa stalo.
- Taká tendencia tu je.
- V minulosti to bolo, teraz je to korektnejšie.
- Stalo sa to v bytovke pri cintoríne. Mám kamarátku, je slobodná matka, ona si dala žiadosť, ale jej byt nedali.
- Tie sociálne byty sú drahšie, lebo sa spláca úver. Kolega dostal takúto bytovku. Ja som platil nájom 3.000 a on platil 6.000.
- Vklad je 50.000 tisíc a 7.000 tisíc mesačne čo je dosť veľa - v korunách sme platili.
- Skoro každý tuná býva v podnájme, normálne si platí byt a ona je sama a jej nič nedajú?
- Ten podnájom je tu vysoký.

Je nejaký systém na pridelovanie bytov? Je to transparentné?

- Nie je.
- Myslím, že sa snažia vychádzať v ústrety sociálnym prípadom.

Kto spravuje mestské byty?

- No firma ich spravuje, bytový podnik.
- Mesto, patrí to pod mesto.

Máte nejaké informácie ako mesto hospodári s týmito bytmi?

- Zaujímalo by nás to, sú však absolútne nedostupné informácie.

Nejaké údaje sa zverejňujú na tom webe?

- Nie.
- Nie, absolútne nie.

Ako by to malo podľa vás fungovať? Kde by mali byť tie informácie dostupné?

- Už len na tej mestskej stránke aby to bolo.
- Noviny, tabule v meste.
- Krupina má káblovku, noviny a ešte aj mestský rozhlas.

Týka sa to iba ľudí v bytovkách, alebo aj občanov obecne?

- Určite áno, ide to všetko predsa aj z našich daní.
- Ale taký Bystričan, ktorý by chcel ísť bývať do Krupiny, si to nemá kde hľadať, iba spýtať sa nejakého obyvateľa.

Ľudia sa týchto informácií dožadujú?

- Už si asi zvykli.
- Skôr to nechajú tak.
- Kto tam chce ísť bývať, musí vynaložiť nejaký čas, alebo priamo zájsť na mestský úrad.
- Nedá sa to inak zistiť, len priamo na Mestskom úrade.
- Je to ťažké.

Ako fungujú sociálne služby a domy dôchodcov?

- Musí mať nejaký poradovník.
- Informácie idú až z hora.

Tieto informácie sú niekde dostupné?

- Viem, že čo sa tu otvára, tak čaká sa na prvých klientov.

Stačí to pre Krupinu?

- Stačí.
- Stačí, aj keď je tu veľa Moravcov.

Aké iné mestské firmy sú v Krupine?

- Mestské lesy.
- Mestský podnik služieb, rieši problém odvozu odpadu...

Ste spokojní?

- Nemám s tým dobrú skúsenosť, čo sa týka separovaných odpadov, tak Krupina separuje málo.
- Je to zle nastavené, nezvýhodňujú ľudí, ktorí separujú.
- Riešilo sa to.
- Určite sa sťažujú ľudia, sú to väčšinou starší ľudia, ktorí tu bývajú a nemajú také možnosti to presadiť.
- Ale aj presadili si, že majú vyššie poplatky a tvrdili, že všetok odpad spália, že nemajú odpad a potom sa našli skládky a menej platili. Snažili sa z toho nejako uniknúť.

Vyvolal niekto diskusiu o problémoch separovaného zberu?

- Áno, mesto.

A aký bol výsledok?

- Nulový, nie sú na to podmienky.
- Ale keď ľudia vidia, že nie sú tie podmienky, že nie sú tie koše, nemajú to kde uložiť, igelitové vrecia boli umiestnené vo vchodoch vnútri a to zapáchalo, takže ľudia nechceli a keď to chceli triediť, tak to nechceli a bol smrad z toho. Keby boli podmienky k tomu, tak by sa to separovalo.
- Bolo to rozbehnuté jeden čas, pred dvoma rokmi, ale v niektorých z nás ostalo, že to nehodíme do kontajnera, ale tú plastovú fľašu hodíme do vreca. A keď sa pozriem po rokoch, že koľko je vriec, tak všetci neseparujú.

Máte informácie o tom, ako hospodári Mestský podnik služieb? Dá sa o tom niekde niečo dozvedieť?

- Dá sa z výročných správ.
- Hovorí sa o tom aj v mestskej televízii.

Ktorý mestský podnik by ešte stál za zmienku?

- Určite Mestské lesy.

Aký prínos pre mesto a jeho občanov Mestské lesy znamenajú?

- Jednak zamestnanie, zamestnávajú ľudí, jednak dosť slušný príjem do mestskej pokladne.

Čo viete o prínose Mestských lesov do mestskej pokladne? Viete, koľko tento prínos predstavuje?

- Čísla sa uvádzané vo výročných správach o hospodárení mesta.
- Existujú médiá, ktoré o tom informujú, TV, moderátori, aj telefonicky sa dá spýtať...
- Bývajú okrúhle stoly za účasti riaditeľa, ktorý odpovedá na otázky divákov...

Existuje aj iná forma účasti verejnosti pri posudzovaní efektívnosti hospodárenia Mestských lesov než jednosmerné informovanie o hospodárskych výsledkoch?

- Nie.

3. Story 2:

V meste sa investor spolu s primátorom dohodol o stavbe obchodného centra s umiestnením v historickom jadre a pamiatkovej zóne mesta, ktorej súčasťou je aj mestský park. Primátor, ktorý má väčšinu v mestskom parlamente investíciu bez problémov poslancami schválil. Osobne dal príkaz stavebnému úradu, aby urýchlene vydalo stavebné rozhodnutie. Miestnym médiám, ktoré sú financované radnicou prikázal neinformovať o investícii až do chvíle, kým sa nezačne so stavebnými prácami. V tom momente sa začne ozývať verejnosť a aktivisti, ktorí zistia, že stavebné rozhodnutie bolo vydané protizákonne, keďže stavba sa bude nachádzať v historickom jadre mesta bez toho, aby boli do stavebného konania prizvaní pamiatkari a občania mesta, ktorí majú zo zákona právo sa k stavbe vyjadriť. Primátor reaguje ubezpečením, že o stavebnom konaní bola verejnosť v zákonnej lehote riadne informovaná – informácia sa údajne nachádzala na úradnej tabuli mesta, ktorá sa nachádza na nástenke vo vnútri mestského úradu. Aj napriek naliehaniu laickej a odbornej verejnosti, žalobám a iným právnym prostriedkom sa na

stavbe intenzívne pracuje. Vyrubujú sa vzácne stromy a demolujú sa historické budovy. Investorovi nerobí problém zaplatiť aj prípadné pokuty. Primátor odmieta diskutovať s občanmi a aktivistami a reaguje tým, že drvivá väčšina obyvateľov mesta obchodné centrum víta. Rok po začatí stavebných prác je obchodné centrum dokončené.

VOLNÁ ROZPRAVA

Mohol sa tento príbeh stať aj vo Vašom meste? Počuli ste o podobných prípadoch?

- Áno, principiálne by sa to mohlo stať...
- Aj sa stalo, keď sa išlo stavať Tesco.
- Pán primátor sa vyjadril, že to nebude kocka...
- Ale je to v historickej časti, veď tam boli vykopávky, hodí sa to na Krupinu.

Pokiaľ ide o stavebné konania, angažuje samospráva do toho aj občany?

Môžu sa vyjadriť, berú sa do úvahy ich stanoviská?

- Môžu sa akurát vyjadriť...
- Mesto má verejnú tabuľu, neviem, či si to všímate.
- Keď sa nejaké projekty robia, býva to tam zverejnené, môže nahliadnuť, kto si to pozrie.
- Málokto si to pozrie.

To je táto tabuľa jediný zdroj informácií tohto typu?

- Ľudia sa môžu zúčastniť mestského zastupiteľstva, dvere sú otvorené

Myslíte si, že to, ako mesto informuje o stavebnom konaní, je dostatočné?

- Ono je otázne, ako vzbudiť záujem u tých ľudí, aby sa vôbec o to zaujímali...
- V Krupine sa doposiaľ žiadna »vzbura« proti nejakej stavbe nevyskytla, aj spomínané Tesco väčšina občanov privítala presne ako vo fiktívnom príbehu.

Spomínali ste Krupinskú televíziu. Kto ju financuje?

- V meste sú dve televízie, jedna bola mestská, druhá súkromná. Dnes sú už obe súkromné.

Dochádza k ovplyvňovaniu týchto médií samosprávou?

- Mesto nemá na to vplyv.
- Oni vysielajú, čo im dajú.
- Príspevky robia redaktori z vlastnej iniciatívy.

Akú má televízne vysielanie informačnú hodnotu pokiaľ ide o problémy fungovania samosprávy mesta? Objavujú sa v týchto médiách aj polemické, kritické materiály, ako je tomu napr. v celoslovenských médiách?

- Kritika nie.
- Môžem povedať, že nie.
- Robia to mladí ľudia, neodvážia sa.

Aj napriek tomu, že sú súkromné?

- Nie sú tam také otázky na telo.
- Mohlo by toho byť viac.
- Je to iný štýl televíznych relácií.
- Len keď sa zvolebnieva, prinášajú aj rozhovory s poslancami.

Aké otázky im v rozhovoroch kladú - také na telo, alebo len všeobecné?

- Aj také, aj také. Je to v poriadku.

Pomáha to voličom lepšie sa zorientovať pri výbere kandidátov?

- Určite áno, dozvedia sa o nich viac.

4. Story 3:

Peter má malú stavebnú firmu a zamestnáva 9 zamestnancov. Okrem súkromných zákaziek sa snaží získať aj mestské zákazky. Naráža však na neochotu pracovníkov, ktorí mu navyše odmietajú poskytnúť informácie o prebiehajúcich verejných súťažiach a stavebných ponukách. Myslí si, že verejné súťaže sú zmanipulované a že ich vždy vyhrávajú tí istí ľudia. Známy poslanec mestského zastupiteľstva, ktorý je proti primátorovi, ho informuje, že boli prípady, keď obálky s ponukami do súťaží boli vopred otvorené. Chce sa osobne stretnúť s primátorom mesta alebo jeho zástupcom, avšak stretnutie mu nie je umožnené. Mesto pravidelne udeľuje dotácie, o ktorých sa však Peter dozvedá, že sú vždy schválené mestským zastupiteľstvom pre spriatelenej firmy. Primátor má údajne podiely vo viacerých firmách, ktoré predtým vlastnil a ktoré teraz dostávajú jednu mestskú zákazku za druhou. Podnikateľ nevie ako situáciu ďalej riešiť a radšej odchádza podnikáť do iného mesta.

VOLNÁ ROZPRAVA

Je možné, aby sa stalo niečo také v Krupine? Je to reálne?

- Možné to je, ale nevieme

Máte pocit, že nie je niečo v poriadku? Sú tu také náznaky, máte podozrenie?

- Podozrenie je... Ťažko povedať...

Je to podozrenie len na základe úvah, alebo sú aj nejaké indície?

- Je to viditeľné.
- Áno, jasné, až keď vidíte, že sa tu niečo opravuje, alebo sú nejaké stavby a nie sú to domáce firmy, ale vždy sú to ľudia zo Štiavnice, firma Sinkor.

Prečo to je tak? Majú lepšiu ponuku?

- Neviem.
- Obyčajne je to tak, že cudzia firma dostane zákazku.
- Nemôže byť lepšia, keď musia započítať dopravu.

Dá sa zistiť, kto akú ponuku dal?

- To asi ťažko, do týchto tendrov sa nedá vidieť.
- Máme zmiešané pocity, skutočne, že vidíme tie firmy, ale informácie...
- Firma bola z Košíc...
- Zase na také veľké projekty, neviem, či sú tu také.
- Ale čo sa týka murárciny, takéto firmy opravia čo treba, bytovky...

Ak tomu rozumiem, nie sú tu uprednostňované domáce firmy, ale skôr cudzie?

- Všetko stavala firma Šumichrast, vlastne už Sinkor, tá je zo Štiavnice...
- Aj školu teraz opravujú.

Sú tu adekvátne firmy, ktoré by mali kapacity na tieto stavby?

- Asi majú s nimi horšie skúsenosti.
- Sú tu firmy, určite.
- Nerobia v Krupine, lebo tu zákazky nedostanú a robia radšej inde.
- Možno si to nevedia zorganizovať.
- Ale keď tú istú prácu robia v iných mestách, tak to asi dokážu.

Nerozumiem tomu, prečo to tak je?

- Ani my nerozumieme.
- Sú tu určité vzťahy a tie vzťahy sú zlé, a tým pádom...

Pokiaľ ide o investorov, dochádza tu k situáciám, že investor odišiel, lebo mesto mu nevytvorilo patričné podmienky, na ktoré má zo zákona nárok?

- Práveže ostal, Krupinčania robia za 300 euro, tak zostal.
- Ale to je celoslovenský problém, nie Krupiny.
- Ako do toho vidím tak je.
- Chcú predať pozemky, ktoré dostali za korunu.

Ktorý investor odtiaľto odišiel?

- Sem ani žiadny neprišiel, tak nemá kto odísť.
- Ešte majú daňové prázdniny, potom sa uvidí.

Teraz ešte pár slov tak obecne o tom, ako toto mesto funguje. Mestský majetok. Ako je spravovaný mestský majetok, ako sa s ním nakladá? Máte o tom nejaké informácie, je to transparentné?

- Sem tam sa objavia nejaké pohyby...
- Teraz predaje áut.
- Budovy.

Čo pozemky a také veci?

- Skôr budovy predávajú.

Ako to je pri tomto predaji? Je nejaká verejná súťaž?

- Verejná dražba, funguje podľa pravidiel.
- Predajú najvyššej ponuke.

Pokiaľ ide o finančný rozpočet mesta? Ako je spravovaný? Je to jasné, prehľadné, transparentné, alebo sa v tom nikto nevyzná?

- Asi je tam hmla.
- Preberá sa to na zastupiteľstve mesta.
- Je to zverejnené na tej tabuli...

Stačí to, alebo by to malo byť podrobnejšie? Alebo to ľudí nezaujíma?

- To je asi o ľuďoch, kto má záujem, tak sa k tým podkladom dostane a kto nie, tak nie.

Čie záujmy reprezentujú poslanci a primátor mesta? Ako by ste to charakterizovali? Na koľko percent sú to záujmy občanov?

- Pred voľbami tak na 30%.
- Po voľbách už len istý okruh ľudí.
- Ja si myslím, že predtým viacej pristupovali k ľuďom, ale čím dlhšie sú vo funkcii, tak ich menej zaujímajú názory občanov. Aj tie sľuby, čo dali, plnia, čím ďalej tým menej.

Chceli by ste poznať vzťahy a prepojenia o mestských funkcionárov?

- No, to by mohli byť zaujímavé poznatky.
- Chceli.

Čo etika mestských funkcionárov: správajú sa eticky? Mali by sa správať eticky?

- Mohli by sa viacej správať eticky.